

“Ingen tänkande människa vill väl kasta barn i fängelse”

En kritisk diskursanalys av offentliga dokument kring
inrättandet av ungdomsfängelser

Elsa Jansson & Siri Fogelholm

Handledare
Jan-Olof Nilsson

Abstract

Arbetets art: Kandidatuppsats: SOCK10, 15 hp
Sidantal: 42 sidor
Titel: "Ingen tänkande människa vill väl kasta barn i fängelse" -
En kritisk diskursanalys av offentliga dokument kring
inrättandet av ungdomsfängelser
Författare: Elsa Jansson & Siri Fogelholm
Handledare: Jan-Olof Nilsson
Datum: 20.05.2026
Sammanfattning: Den 1 juli 2026 förväntas Kriminalvården stå klara med barn- och ungdomsavdelningar för unga lagöverträdare i åldern 13–17 år. Syftet med denna studie är således att undersöka kriminalpolitiska dokument vad gäller unga lagöverträdare och inrättandet av ungdomsfängelser i Sverige. Studien ämnar att belysa, genom en kritisk diskursanalys i linje med Faircloughs (2012 & 2018) tredimensionella modell, hur unga lagöverträdare konstrueras samt hur repressiva åtgärder legitimeras i en samtida kriminalpolitisk kontext. Det teoretiska ramverket utgår ifrån Garlands (2002) *The Culture of Control* och Becks (1992) *Risk Society: Towards a New Modernity*. Empirin utgörs av fyra offentliga dokument som berör kriminalpolitiska frågor kopplade till unga lagöverträdare, däribland inrättandet av ungdomsfängelser. Empiri och teori har relaterats till varandra genom ett abduktivt arbetssätt. Analysen visar hur unga lagöverträdare i allt högre grad konstrueras som rationella säkerhetsrisker snarare än skyddsvärda barn, vilket legitimerar skiftet från vård till ungdomsfängelser i Sverige. Genom att omförhandla barnrättsliga principer och betona samhällsskydd framför rehabilitering, speglar politiken en bredare repressiv vändning där välfärdslogik underordnas kontroll och riskhantering. Denna diskursiva förändring vinner även stöd i den mediala debatten. Studien efterlyser framtida forskning om de faktiska konsekvenserna av lagen och dess intersektionella aspekter.

Nyckelord: ungdomsfängelse, unga lagöverträdare, kriminalpolitik, risksamhälle, kontrollens kultur

Innehållsförteckning

Förord	i
1. Inledning	1
1.1 Syfte och frågeställningar.....	2
2. Tidigare forskning	3
2.1 Konstruktionen av unga lagöverträdare över tid.....	3
2.2 Legitimering av repressiva reformer och lösningar.....	5
2.3 Den straffrättsliga vändningen.....	7
3. Teori	11
3.1 Risksamhället.....	11
3.2 Kontrollens kultur.....	14
4. Metod	18
4.1 Analysmetod.....	18
4.2 Material, avgränsning och urval.....	20
4.3 Metodologiska reflektioner.....	22
5. Analys	24
5.1 Analys av ordval.....	24
5.2 Intertextualitet.....	29
6. Slutsatser och diskussion	37
6.1 Slutsatser.....	37
6.2 Den mediala debatten.....	40
6.3 Framtida forskning.....	41
Referenser	43
Vetenskapliga artiklar & böcker.....	43
Lagtext & dokument.....	46
Nyhetsartiklar & webbsidor.....	46

Förord

Först och främst vill vi rikta ett stort tack till vår handledare Jan-Olof Nilsson som stöttat oss genom hela processen av att skriva en kandidatuppsats. Du har gett oss värdefulla insikter, stora som små, från start till slut. Vi är oerhört tacksamma för den tid du lagt ner på vårt arbete och för att vi fått ta del av din breda kunskap.

Vi vill även tacka Socialhögskolan och Karnas café för husrum och gott kaffe. Det har varit en viktig mötesplats för oss där vi har slätt ihop våra kloka hjärnor och låtit kreativiteten flöda.

Med det sagt vill vi till sist tacka varandra för ett fantastiskt samarbete. Genom att stötta, lyssna och pusha varandra har resan varit både lärorik och glädjefylld. Detta blir vårt fjärde och sista arbete tillsammans, och en väldigt fin avslutning på vårt goda samarbete!

Elsa Jansson & Siri Fogelholm

Maj 2026, Lund

1. Inledning

“Ingen tänkande människa vill väl kasta barn i fängelse” (Karlsson 2025). Detta uttalade justitieminister Gunnar Strömmer i en intervju med Expressen angående regeringens förslag om inrättandet av ungdomsfängelser, ett kriminalpolitiskt beslut han själv varit med och drivit fram. Han understryker att lagförslaget inte är ett val, utan snarare ett måste för att trygga det svenska samhällsskyddet. Uttalandet görs mot bakgrund av en växande grupp barn misstänkta för gängrelaterat våld, en utveckling som av politiker, i den samtida kriminalpolitiska debatten, framställs som synnerligen allvarlig och samhällshotande (Karlsson 2025; Pehrson et al. 2025).

Hösten 2022 presenterade den tillträdande regeringen Tidöavtalet, en reformplan för Sveriges straffrättssystem innehållande en mångfald av legislativa förändringar med repressiv inriktning (Sundhall & Hillén 2024). Bland förslagen återfinns inrättandet av ungdomsfängelser för grov brottslighet. Kriminalvården ska ta över Statens institutionsstyrelses (SiS) roll som verkställare av påföljder för unga lagöverträdare i åldern 13–17 år, vilket sker i samband med förslaget om en sänkt straffbarhetsålder (Aftonbladet 2026). Detta som en konsekvens av att Statens institutionsstyrelse länge utsatts för hård kritik för brister i omhändertagandet av unga intagna, bland annat till följd av dokumenterade fall av våld och övergrepp samt en omfattande platsbrist som resulterat i långa väntetider på verkställighet av påföljd (Expressen 2024; Moreno 2024). Lagförslaget om ungdomsfängelser har väckt intensiv debatt i samhället, inte minst mot bakgrund av att Sverige två år tidigare, 2020, inkorporerade barnkonventionen i svensk lagstiftning (Sundhall & Hillén 2024). Den 1 juli 2026 förväntas Kriminalvården stå klara med barn- och ungdomsavdelningar, avsedda för 13–17-åringar, på sex fängelser i Sverige (Kriminalvården 2026). Detta trots kritik från flera remissinstanser, däribland Lagrådet, som motsatt sig förslaget med hänvisning till bristfällig beredning och tydliga avvikelser från utredningens bedömning (Aftonbladet 2025).

Studien tar sin utgångspunkt i ett kriminologiskt intresse för det samtida kriminalpolitiska klimatet i Sverige, inte minst mot bakgrund av de snabbt genomförda

lagstiftningsförändringar som präglat svensk kriminalpolitik under de senaste åren. Sverige kommer att bli det enda landet i Norden som tillämpar fängelse som påföljd för barn i åldern 13–17 år, något anmärkningsvärt eftersom de nordiska länderna länge präglats av en gemensam princip om ett rehabiliteringsinriktat straffsystem (Enell et al. 2022; Rice, Gagliardi & Rodriguez Gutierrez 2025).

Intresset för ämnet växte ytterligare när en av oss arbetade med en ännu opublicerad artikel om ungdomsfängelser för studenttidningen Lundagård. I en intervju med en av riksdagsledamöterna som varit med och drivit fram lagförslaget framkom att det saknas vetenskapligt underlag som styrker att ungdomsfängelser faktiskt leder till minskad brottslighet, vilket indikerar att den politiska viljan inte vilar på en stabil vetenskaplig grund.

Inrättandet av ungdomsfängelser är därmed relevant att undersöka ur ett kriminologiskt perspektiv då det kan tillföra aktuella och värdefulla insikter i det samtida kriminalpolitiska klimatet i Sverige. Genom en kritisk diskursanalys av offentliga dokument vill denna studie bidra med fördjupad kunskap om hur repressiva lagförslag utformas och legitimeras i ett välfärdssamhälle.

1.1 Syfte och frågeställningar

Syftet med denna studie är att undersöka kriminalpolitiska dokument vad gäller unga lagöverträdare och inrättandet av ungdomsfängelser i Sverige. Studien ämnar att belysa, genom en kritisk diskursanalys, hur unga lagöverträdare konstrueras samt hur repressiva åtgärder legitimeras i en samtida kriminalpolitisk kontext. Syftet uppnås genom följande frågeställningar:

- Hur påverkas den kriminalpolitiska synen på unga lagöverträdare av att de i offentliga dokument konstrueras som antingen skyddsobjekt eller säkerhetsrisker?
- Hur legitimeras övergången från vårdinrättningar till ungdomsfängelser i offentliga dokument?

- Hur kan inrättandet av ungdomsfängelser förstås i relation till den samtida kriminalpolitiken?

2. Tidigare forskning

Eftersom lagförslaget om skärpta frihetsberövande påföljder för unga lagöverträdare har varit under övervägande först under de senaste åren, och införandet av ungdomsfängelser träder i kraft den 1 juli 2026, är forskning om reformen i dagsläget begränsad. Därmed har vi valt att i vår litteraturöversikt utgå från tidigare forskning och litteratur om den bredare debatten kring unga lagöverträdare och deras påföljder. Översikten diskuterar tidigare forskning och litteratur utifrån tre övergripande teman: hur problemet konstrueras, hur lösningar legitimeras, samt den sociala kontexten. Dessa teman har utformats i linje med studiens frågeställningar.

2.1 Konstruktionen av unga lagöverträdare över tid

Tidigare forskning visar hur unga över tid har konstruerats som en problematisk grupp i både mediala och politiska diskurser. Lindgren (2006) undersöker i sin forskningsartikel hur ungdomsrån framställs i svenska tidskrifter under perioden 1998–2002 genom en innehållsanalys av 268 nyhetsartiklar. Resultaten visar en kraftig ökning i rapporteringen efter år 1999, vilket författaren tolkar som ett uttryck för moralpanik, följt av en minskning efter år 2002. Detta eftersom moralpanik oftast är flyktigt, vilket i denna kontext innebär ett intensivt men kortvarigt medialt fokus. Studien visar också att den mediala rapporteringen särskilt betonar gärningspersonens unga ålder, socioekonomiska position och etniska bakgrund. Enligt Lindgren (2006) bidrar detta fokus på utländsk bakgrund till att konstruera ungdomsbrottslighet som något främmande och icke-svenskt.

Etnicitet framstår som en central del i hur unga lagöverträdare konstrueras. I sitt kapitel i en antologi använder Dahlstedt och Lozic (2017) ett etniskt perspektiv för att genomföra en diskursanalys av hur institutioner beskriver orsaker till och föreslår lösningar på ungdomsbrottslighet. Författarna redogör för en kvalitativ intervjustudie där 20 representanter från både statliga och icke-statliga organisationer, verksamma med unga i multietniska bostadsområden, ingår. Från intervjuerna framkommer det att flera representanter anser att ungdomars kriminella beteende härstammar från föräldrarnas invandrarbakgrund, detta genom att hänvisa till föräldrarnas oengagemang i skolan och

våld i hemmet. Representanterna menar att föräldrarna borde anpassa sig till svenska normer och värderingar för att framgångsrikt kunna uppföstra laglydiga svenska medborgare (Dahlstedt & Lozic 2017).

Mazzarellas (2003) kapitel i en antologi lyfter fenomenet moralpanik i linje med Lindgren (2006), där författaren undersöker mediers roll i konstruktionen av en problematisk ungdomskultur. Mazzarella (2003) diskuterar moralpaniken under 1920-talet, till följd av ungdomars växande autonomi, som en början till utvecklandet av en distinkt ungdomsgrupp. Enligt författaren kan både historiska och samtida uttryck för moralpanik kring ungdomar förstås mot bakgrund av föreställningen om barndomens oskuld. Ungdomar som inte passar in i denna bild framställs som avvikande och problematiska. Vidare lyfts ett genusperspektiv genom att synliggöra skillnader i hur media rapporterar om flickor, där de ofta förstås som sårbara offer istället för kriminella. Den negativa rapporteringen av ungdomar möjliggör för myndigheter att koppla samhällsproblem till en specifik ungdomskultur, såsom gangsterrap, och således ignorera strukturella faktorer (Mazzarella 2003).

En ökad problematisering av ungas beteende kan även komma till uttryck i hur skolan hanterar våldsamma reaktioner hos elever. Vainik och Kassman (2018) analyserar en ökande trend i polisrapporteringar om våldsamt beteende i svenska skolor, baserat på 1239 polisanmälningar som rör barn i åldern 7–14 år i tio kommuner i Stockholmsområdet under perioden 2000–2010. Resultaten från den kvantitativa studien visar att resursskolor, där barn med specialbehov omhändertas, har extremt hög anmälningsbenägenhet i kontrast till andra skolor. Vainik och Kassman (2018) menar att vi kan förstå denna anmälningsstatistik i kontext av en ökad kulturell känslighet för våld i Sverige. Ett ökat fokus på våld i vardagen, tillsammans med en lägre tolerans, har lett till att skolor fått större handlingsutrymme och ansvar att ingripa med sanktioner mot elever (Vainik & Kassman 2018).

Då ungdomar, både juridiskt och socialt, betraktas som barn fram till 18 års ålder är det relevant att belysa när de benämns som barn och när ordet utelämnas i politiska diskurser. Sundhall och Hillén (2024) undersöker genom en diskursanalys Tidöavtalet

och kopplar diskussionen till barnkonventionen, som blev lag i Sverige 2020. Utöver att ungdomsbrottsligheten i Tidöavtalet konstrueras som ett problem förknippat med invandring, och därmed något icke-svenskt, belyser författarna också hur gränsen mellan barn och vuxna suddas ut. Detta sker genom att gruppen artikuleras som individer under 18 år, snarare än som barn, i förslaget om ungdomsfängelser. De sammanhang där ordet barn används tolkar Sundhall och Hillén (2024) som oproblematiska, såsom när frågor om vård eller offerskap behandlas.

Vidare genomför Mattsson och Enell (2023) en analys av särskilda ungdomshem i Sverige genom att hänvisa till relevanta rättsliga ramverk, regeringsbeslut och uttalanden av unga i SiS-hem. Författarna undersöker om ett ökat fokus på barns rättigheter, i och med att barnkonventionen införts i svensk lagstiftning, i praktiken leder till bättre utfall för barn och unga i slutenvård. Författarna argumenterar för att lagstiftning och barnrättsdiskursen, som syftar till att skydda barn inom socialvården, har begränsad effekt eftersom barn i inlåsta miljöer har en reducerad rättslig status (Mattsson & Enell 2023).

2.2 Legitimering av repressiva reformer och lösningar

Ett annat återkommande tema i tidigare litteratur är hur övergången från vård till mer repressiva påföljder, såsom frihetsberövande åtgärder för unga, legitimeras i den politiska och juridiska diskursen. Nilsson (2009) analyserar i sin forskningsartikel den historiska bakgrunden till kategorin unga lagöverträdare. Genom att kombinera Foucaults teori om *governmentality* och Garlands teori om *culture of control* undersöker Nilsson (2009) vilka faktorer som formade kategorin under perioden 1930–1970. Analysen baseras på officiella utredningar och rapporter för att identifiera bredare diskursiva trender och logiken bakom policyförändringar. Ungdomsfängelsenämnden beskrivs som en central aktör i diskursen kring ungdomsbrottslighet, där bilden av en hotfullt växande grupp unga lagöverträdare efter andra världskriget legitimerade ungdomsfängelsernas expansion under 1940-talet. Resultaten visar att vetenskapliga discipliner, såsom biologi och psykologi, tillförde auktoritet till policyförändringar genom kriminalisering av olika samhällsgrupper. Vidare sprids dessa kategoriseringar

och lösningar över flera samhällsinstitutioner genom nära samarbete mellan dem (Nilsson 2009).

En allt mer framträdande logik bakom politiska beslut är individualiseringen av ansvar. Rennerskog (2023) undersöker implementeringen av barnkonventionen i svensk lagstiftning med fokus på ansvarsgörande och välfärdsstatliga värderingar. Genom en kvalitativ analys av 36 motioner från 2020–2021 och fem intervjuer med riksdagsledamöter kartläggs hur tvångsvård för barn legitimeras. Rennerskog (2023) redogör för två olika sätt i sin forskningsartikel, där tvångsvård mot barn motiveras antingen med hänvisning till barnets levnadssituation eller till dess eget beteende. Rennerskog (2023) ser detta som dubbelsidigt, staten skyddar barn som utsätts för skadliga miljöer, samtidigt som barn straffas för skadligt beteende. Enligt Rennerskog (2023) konstrueras barn som ansvariga subjekt i lagstiftningen, där samhällets säkerhet prioriteras framför omsorg och skydd, vilket möjliggör ett styrningsskifte mot hårdare tag.

Lowe (2025) analyserar, i sin forskningsartikel, ansvarsgörande som ett statligt verktyg för att legitimera hårdare straff. Genom narrativ analys av 393 dokument från *Ett säkrare Sverige* (2013–2021), en säkerhetspolitisk regeringsreform för att stärka nationell säkerhet och försvar, synliggör Lowe (2025) hur vissa brottsnarrativ, exempelvis gängkriminalitet, framhåvs för att motivera policyinitiativ som fjärrmar sig från rehabiliteringsprinciper. Ett återkommande tema i reformens policyinitiativ, däribland expansionen av interventioner och stärkt gränskontroll, är fokus på individen snarare än socioekonomiska faktorer. Individen konstrueras sällan som neutral, utan kopplas ofta till utländsk bakgrund, vilket används för att rättfärdiga utvisning av kriminella utan svenskt medborgarskap (Lowe 2025).

Hänvisning till proportionalitetsprincipen förekommer också ofta i straffrättsliga diskurser. Nikka (2025) undersöker i sin forskningsartikel hur principen används i svensk kriminalpolitik för att legitimera straffrättsliga åtgärder. I juni 2023 presenterade regeringen målet att reformera det svenska straffsystemet för att bättre skydda det svenska samhället och ge upprättelse åt brottsoffer. Regeringen menar att straffskalan

måste omarbetas för att bättre spegla allvarligheten av brottet, vilket kan förstås som ett uttryck för proportionalitetsprincipen. Dock kritiserar Nikka (2025) legitimering av hårdare reformer med proportionalitet. Detta eftersom proportionalitetsprincipen i svensk straffrätt är ospecificerad, vilket möjliggör flera olika tolkningar och appliceringar över tid (Nikka 2025).

Genom jämförelser mellan de nordiska länderna kan skillnader och likheter i logiken bakom frihetsberövande påföljder för unga synliggöras. Enell et al. (2022) analyserar policydokument, officiell statistik och forskning och visar att både Danmark och Sverige använder sig av låsta ungdomsinstitutioner, medan Finland och Norge valt mer öppna institutionella lösningar. Dock hänvisar samtliga länder till barnkonventionens princip om barnets bästa, vilket tyder på att begreppet kan tolkas på olika sätt och även användas för att motivera skärpta vårdformer. Vidare använder Sverige och Danmark samma institutioner för både vård och straff av unga, något som kritiserats då det riskerar att suddas ut gränsen mellan de två (Enell et al. 2022).

Frågan om allmänhetens stöd för det straffrättsliga systemet diskuteras med stöd av Balvig et al. (2015) forskningsartikel som presenterar en studie av allmänhetens rättsmedvetande i samtliga nordiska länder under perioden 2009–2012. Genom blandad metod, såsom användningen av telefonintervju, postenkät och fokusgrupp, samt ett representativt urval av populationen 18–74 åringar framkommer det att ju mer information allmänheten har om brott, desto mildare straff förespråkar de. Således argumenterar författarna för att politikerns hänvisningar till allmänhetens krav på hårdare straff som legitimering för reformer saknar empiriskt stöd, då rehabilitering fortfarande föredras i högre grad av allmänheten (Balvig et al. 2015).

2.3 Den straffrättsliga vändningen

Ett tredje framträdande tema i den tidigare forskningen är hur svensk kriminalpolitik under de senaste decennierna har gått från en rehabiliterande välfärdsmodell till en mer repressiv och kontrollinriktad ordning. Andersson (2002) undersöker denna utveckling i sin doktorsavhandling med hjälp av en kvalitativ diskursanalys. Med utgångspunkt i Foucaults begrepp *governmentality* argumenterar han för att samtida kriminalpolitik i

hög grad bör förstås som en form av maktutövning, snarare än enbart som ett medel för att bekämpa brott. Under merparten av 1900-talet legitimerades kriminalpolitiken genom behandlingstanken, där brottslighet betraktades som ett socialt eller medicinskt problem för experter att hantera. När denna modell senare kritiserades för ineffektivitet och bristande rättssäkerhet försvagades experternas auktoritet, vilket gav politiker utrymme att själva definiera brottsproblemet. Legitimiteten hämtas numera i allt högre grad från det allmänna rättsmedvetandet, alltså befolkningens uppfattning om rätt och fel, framför kriminologisk forskning. Som tidigare nämnts visar dock forskning att allmänheten ofta förespråkar mildare straff än vad kriminalpolitiken ger uttryck för (Balvig et al. 2015). Kriminalpolitiken har därmed skiftat från socialt välfärdsarbete till administrativ styrning, där straffrättsliga åtgärder blivit politikernas främsta verktyg för att uppvisa handlingskraft (Andersson 2002).

Denna utveckling speglar en bredare internationell trend som Garland (2002) beskriver som en *punitive turn* (straffrättslig vändning). Garland (2002) menar att fokus i västvärlden har skiftat från brottets orsaker till dess konsekvenser, där säkerhet och kontroll blivit överordnade mål. Demker och Duus-Otterström (2009) bekräftar denna trend i en svensk kontext i en vetenskaplig artikel, baserad på en kvalitativ textanalys av officiella politiska dokument från perioden 1960–2009. De menar att den straffrättsliga vändningen drivs av förändringar i det politiska samtalet snarare än av faktiska brottsnivåer. I takt med en ökad individualisering har brottsoffret fått en mer central roll, vilket förskjutit fokus från gärningsmannens återanpassning till offrets behov av skydd och upprättelse.

I ett bokkapitel betonar Rice, Gagliardi och Rodriguez Gutierrez (2025) utvecklingen av straffpopulism, där politiska beslut i hög grad styrs av folkligt stöd snarare än av faktiskt brottsbekämpande effektivitet. Sverige rör sig, i och med detta, bort från den *nordiska exceptionalismen*, en historisk modell med låga fängelseantal och fokus på sociala åtgärder. Särskilt tydlig blir denna förskjutning inom ungdomsrättskipningen, där den tidigare så etablerade ungdomsrabatten nu fått ge vika för skärpta straffkrav. Rice, Gagliardi och Rodriguez Gutierrez (2025) utförde 23 fokusgruppsintervjuer med 104 deltagare som var bosatta i Sverige. Intervjuerna ägde rum mellan år 2021–2022,

och analyserades med en tematisk analys. Analysen pekade på att deltagarna hade en uppfattning om att våldet blivit mer omfattande och grövre, samt att gängkriminella utnyttjar unga via kryphål i lagen. Trots bristande vetenskapligt stöd för strängare straff finns ett stöd bland deltagarna för hårdare tag, däribland en slopad ungdomsrabatt, där individuellt ansvar prioriteras framför den nordiska modellens traditionella fokus. Studien understryker dock en tydlig kluvenhet hos deltagarna: trots kraven på hårdare tag föredrog deltagarna i slutändan ofta sociala lösningar, såsom ökade resurser till skolor och stöd i tidig ålder, framför enbart repressiva åtgärder (Rice, Gagliardi & Rodriguez Gutierrez 2025). Detta ligger i linje med Balvig et al. (2015), som fann att nordiska invånare tenderar att förespråka mildare påföljder ju mer information de har om ett brottsfall.

Vidare pekar forskning på att den straffrättsliga vändningen riskerar att få omfattande konsekvenser. I en vetenskaplig artikel har Schclarek Mulinari (2024) gjort en detaljerad kvalitativ textanalys av Ulf Kristerssons tal till nationen september 2023. Schclarek Mulinari (2024) argumenterar för att Sverige genomgår ett auktoritärt skifte mot en rasial säkerhetsstat. Ulf Kristersson gör en retorisk koppling mellan grov brottslighet och migration genom att referera till ansvarslös migrations- och integrationspolitik som den grova brottslighetens främsta orsaker. Denna koppling används för att peka ut vissa grupper och geografiska områden som nationella säkerhetsrisker, vilket signalerar en tydlig distansering från den traditionella nordiska välfärdsmodellen. Denna utveckling beskrivs som ett "race to the bottom" (Schclarek Mulinari 2024), där repressiva åtgärder som säkerhetszoner, förvaringsstraff och utvisning av icke-dömda normaliseras i syfte att framstå som "tougher than the rest of Europe" (Schclarek Mulinari 2024). Studien belyser även en pågående militarisering av polisarbetet, Kristersson använder en krigsretorik med ord som "gängkrig" och "barnsoldater" (Schclarek Mulinari 2024), för att legitimera exceptionella militära åtgärder som utmanar rättsstatens principer. Schclarek Mulinari (2024) menar att den nuvarande inriktningen inte främst handlar om brottsbekämpning utan om en nyliberal omformning av staten där socialpolitik underordnas säkerhetspolitik och där rasmässiga maktstrukturer förstärks.

Sammantaget framträder ett komplext och mångfacetterat forskningsfält. Den tidigare forskningen pekar på att det finns ett tydligt etniskt perspektiv i konstruktionen av unga lagöverträdare, där institutioner återkommande kopplar ungdomsbrottslighet till invandrarbakgrund. Forskning kring legitimering av repressiva reformer visar att individualisering av ansvar, proportionalitetsprincipen och hänvisningar till allmänhetens rädsla för brott utgör centrala och återkommande legitimeringsstrategier. Slutligen pekar forskning på att svensk kriminalpolitik genomgått en punitiv vändning, från en behandlingstanke till mer repressiva påföljder, med ett utökat fokus på brottsoffer och samhällsskydd. Mot bakgrund av den begränsade litteraturen kring inrättandet av ungdomsfängelser i en svensk kontext är föreliggande studie högst aktuell, med potential att bidra med nya perspektiv på det samtida kriminalpolitiska klimatet i Sverige.

3. Teori

Det teoretiska ramverket utgår ifrån Garlands (2002) *The Culture of Control* och Becks (1992) *Risk Society: Towards a New Modernity*. Teorierna har valts ut genom ett abduktivt arbetssätt, där en bred teoretisk förståelse successivt avgränsats i relation till det empiriska materialet. Genom att applicera dessa två teorier på empirin möjliggörs en analys av den ideologi som formar den samtida politiska debatten kring unga lagöverträdare, samt hur detta tar sig uttryck i lagförslag.

3.1 Risksamhället

I sin risksamhällest teori argumenterar Beck (1992) för att det senmoderna samhället genomgått en grundläggande förändring i hur risker skapas, fördelas och hanteras. I det tidiga industrisamhället stod frågor om en jämlik fördelning av välstånd i centrum, alltså hur samhällets rikedomar skulle fördelas rättvist mellan olika klasser. I det senmoderna samhället har dessa frågor alltmer överskuggats av en ny logik som handlar om hur de risker som moderniseringen själv producerar ska förebyggas och kontrolleras. ”In advanced modernity the social production of wealth is systematically accompanied by the social production of risks” (Beck 1992, s. 19). Teorin framhåller att ju mer välstånd ett samhälle producerar, desto fler risker produceras, de två processerna går hand i hand och kan inte separeras från varandra.

En central aspekt av risksamhällest teorin är att risker inte är neutrala fakta utan i hög grad socialt konstruerade (Beck 1992, s. 23). Risker är i grunden osynliga, de kan varken ses eller kännas direkt utan existerar primärt i form av vetenskaplig och expertstyrd kunskap. Eftersom de är kunskapsberoende kan de förstöras, tonas ned och omtolkas. Det är således aktörer med definitionsakt, som massmedier, rättsliga institutioner och vetenskapliga professioner, som i praktiken avgör vad som räknas som en risk och för vem. Riskdefinitioner är således aldrig enbart tekniska utan alltid genomsyrade av sociala intressen och värderingar (Beck 1992, s. 23).

Detta får konsekvenser för hur risker legitimeras (Beck 1992, s. 34). Risker erkänns sällan omedelbart som problem utan tenderar att initialt behandlas som icke-existerande.

Beck (1992, s. 34) kallar detta "in dubio pro progress", vilket innebär att risker ignoreras tills de inte längre kan förnekas. Det är först när risker erkänns vetenskapligt som de uppmärksammas socialt och då ofta som en latent bieffekt, alltså att skadan beskrivs som en oavsiktlig konsekvens snarare än en följd av ett medvetet val (Beck 1992, s. 34). "Where they do finally see the light of the day in the shape of 'latent side effects', how can they be limited and distributed away so that they neither hamper the modernization process nor exceed the limits of which is 'tolerable'" (Beck 1992, s. 19). Denna framställning tjänar till att avlasta ansvar och rättfärdiga att skador uppstått utan att systemet ifrågasätts.

Även om fattigdom och utsatthet systematiskt sammanfaller med en högre riskexponering, argumenterar Beck (1992 s. 35) för att risksamhällets logik till slut utmanar klassamhällets gränser. Initialt kan de med ekonomiska och utbildningsmässiga resurser köpa sig trygghet och distans från risker, medan de ekonomiskt svaga inte har dessa möjligheter. Beck (1992, s. 37) menar dock att i ett senmodernt samhälle kan inte ens eliten undgå de globala hoten. Genom bumerangeffekten slår riskerna nu även tillbaka mot de som producerat eller tjänat på dem vilket han beskriver som "poverty is hierarchic, smog is democratic" (Beck 1992, s. 36). Så även om klass- och riskpositioner överlappar så bidrar risksamhället till att vi alla till slut sitter i samma båt, en "community of danger" (Beck 1992, s. 44).

I takt med att traditionella bindningar, som klass eller kärnfamilj, försvagas tvingas individer att i allt högre grad navigera genom personliga val. Den ökade valfriheten innebär paradoxalt nog ett större beroende av externa institutioner, marknader och expertsystem, en process som Beck (1992, s. 130) beskriver som framväxten av nya institutionella standardiseringar. "The individual is indeed removed from traditional commitments and support relationships, but exchanges in the labor market and as a consumer, with the standardizations and controls they contain" (Beck 1992, s. 131). Här existerar frihet och beroende sida vid sida. Individen förväntas designa sitt eget liv, men är samtidigt helt underkastad de regler, kategoriseringar och riskbedömningar som statliga institutioner upprättar. För individen innebär detta att biografiska misslyckanden

eller social utsatthet inte längre beskrivs som strukturella problem, utan som konsekvenser av individens egna, bristfälliga val (Beck 1992, s. 130).

Medan individen blir personligt ansvarig för sina misslyckanden, präglas samhällsapparaten av en institutionell ansvarslöshet (Beck 1992, s. 33). När risker produceras genom komplexa samarbeten mellan många aktörer, blir det omöjligt att utkräva ansvar av någon enskild individ. Beck (1992, s. 33) beskriver detta tillstånd som en modern slavmoral, där vi agerar som om vi vore underkastade ett naturligt öde trots att vi befinner oss mitt i en mänskligt skapad civilisation.

Slutligen framhåller Beck (1992, s. 49) att risksamhällets grundläggande mål skiljer sig fundamentalt från klassamhällets. Tidigare handlade den politiska utopin om en rättvis fördelning av välstånd, där målet var att alla skulle få en del av välståndet, "a share of the pie" (Beck 1992, s. 49). I risksamhället är målet istället defensivt. Det handlar inte om att uppnå något gott, utan om att undvika det värsta, "be spared from poisoning" (Beck 1992, s. 49). Drömmen är inte längre jämlikhet, utan trygghet.

Denna förskjutning i fokus förändrar hur institutionella åtgärder motiveras. Istället för att syfta till social förbättring, legitimeras ingripanden i termer av riskförebyggande och kontroll av framtida hot (Beck 1992, s. 34).

"The driving force in the class society can be embodied in the phrase: I am hungry! The movement set in motion by the risk society, on the other hand, is expressed in the statement: I am afraid! The commonality of anxiety takes the place of the commonality of need" (Beck 1992, s. 49).

Utvecklingen som Beck (1992) beskriver markerar övergången till en ny samhällslogik där hanteringen av framtida hot blir den primära referenspunkten för politisk handling. Eftersom risker är socialt konstruerade, blir identifieringen av specifika grupper som riskkällor ett avgörande verktyg för att motivera och legitimera institutionella ingrepp. Detta innebär att fokus förskjuts från systemets inneboende brister till hanteringen av farliga individer, vilket effektivt motverkar en granskning av de strukturer som från början genererade riskerna. Samhället hanterar därmed sina egna bieffekter genom ökad kontroll snarare än genom grundläggande förändring.

3.2 *Kontrollens kultur*

Garlands (2002) teori kontrollens kultur delar flera teoretiska intresseområden med Becks (1992) risksamhällesteori där de båda beskriver det senmoderna samhället som präglat av osäkerhet, risk och tappad tillit till de traditionella institutionerna. Deras resonemang överlappar bitvis, men där Garland bidrar med ett tydligare kriminologiskt perspektiv med fokus på kriminalpolitik, kontroll och straff.

Kontrollens kultur redogör för en historisk förändring i samhällets strukturer, vilket kan noteras på flera sociala områden, däribland kriminalpolitiken, som allt mer genomsyras av ett omfattande fokus på kontroll i styrningen. I det senmoderna samhället har den traditionella välfärdsideologin hamnat i bakgrunden, där rehabiliteringsidealet fått ge vika för en mer repressiv straffrätt (Garland 2002, s. 8-9). Samhällets institutioner präglas av ett nytt tankesätt, det som Garland (2002, s. 175) definierar som en kultur av kontroll. Den nya kulturen kännetecknas av en ökad betoning på säkerhet, kontroll och riskhantering (Garland 2002, s. 194). Genom begreppet *penal welfarism* illustrerar Garland (2002, s. 175) en grundläggande förskjutning i samhällets värderingar, där rehabilitering och välfärd blivit ersatt av repressivitet och riskmedvetenhet som styrande principer. Garland (2002, s. 10-11) skildrar det rådande politiska klimatet som: "The background affect of policy is now more frequently a collective anger and a righteous demand for retribution rather than a commitment to a just, socially engineered solution". Detta kan tolkas som att starka känslomässiga reaktioner genomsyrar beslutsfattande och tränger undan tidigare välfärdsvärderingar i den kriminalpolitiska debatten. Denna förändring tar sig bland annat uttryck i synen på brottsoffret, där fokus i allt högre grad riktas mot upprättelse. Vidare kan det tolkas som att offerskap utvidgas, och blir därmed inte längre ett enskilt fenomen utan snarare något som kan drabba hela samhället (Garland 2002, s. 11).

Garland (2002, s. 168-170) betonar dock att det inte handlar om en total förskjutning av den institutionella välfärdsstrukturen. Snarare består tidigare kunskap och institutioner från välfärdsideologin, men de omtolkas och anpassas efter nya samhällsliga prioriteringar och betydelser. Garland (2002, s.176) beskriver hur rehabilitering kvarstår men med en ny social signifikans: "In the new framework rehabilitation is viewed as a

means of managing risk, not a welfarist end in itself'. I detta sammanhang har staten formulerat nya typer av samhällsproblem, såsom behovet av att förbättra allmänhetens upplevda trygghet. Detta manifesterar sig bland annat i uppkomsten av situationell brottsprevention, där särskilt brottsalstrande miljöer identifieras och modifieras i syfte att reducera risken för brottsligt beteende (Garland 2002, s. 171). Ett annat straffrättsligt område som förändrats i takt med det ökade fokuset på riskhantering är villkorlig dom. Villkorlig dom och dess funktion handlar inte längre om att främja återanpassning, utan fokus läggs istället på intensiv övervakning av individer som bedöms befinna sig högt på riskskalan (Garland 2002, s. 177). Dessa brottsförebyggande strategier legitimeras i allt mindre utsträckning genom vetenskaplig forskning, utan motiveras istället utifrån sin förmåga att fånga och hantera samtida risker och hot, samt att de överensstämmer med den dominerande kulturen av kontroll och allmänhetens krav (Garland 2002, s. 26). Detta illustrerar hur tidigare kunskap och vetenskaplig expertis inte försvinner helt och hållet, utan istället underordnas de nya samhälleliga prioriteringarna.

Garland (2002, s. 10-12) beskriver hur brottslighet utvecklats till ett allvarligt socialt problem som genererar osäkerhet och rädsla i samhället. Garland (2002, s. 172) lyfter en följd av detta: "Criminal justice is now more vulnerable to shifts of public mood and political reaction". Den växande rädslan för brottslighet har spridit sig bland allmänheten genom generellt kända föreställningar om kraftigt stigande brottsiffror, något som den samtida kriminalpolitiken använder sig av för att förespråka ett utökad behov av samhällsskydd och mer repressiva åtgärder. Detta eftersom inte enbart brottslighet i sig, utan även rädslan för brott, definieras som ett akut samhällsproblem som kräver mer ingripande åtgärder (Garland 2002, s. 10). Till följd av problemets kritiska karaktär prioriteras effektivitet och produktivitet i tillämpningen av nya reformer, vilket resulterar i en mångfald av hastigt framtagna politiska initiativ som saknar mer utförlig expertbedömning (Garland 2002, s. 72).

Till följd av en samhällelig rädsla för brott har allmänhetens åsikter och attityder fått en allt mer framträdande roll i politiken, där de lyfts fram i politiska debatter för att legitimera olika samhällsreformer. Garland (2002, s. 13, 172) exemplifierar detta genom att hänvisa till en politisering av kriminalpolitiken, där politiker i allt högre grad

profilerar sig med hårdare tag mot brottslighet i syfte att signalera handlingskraft och vinna allmänhetens röster. Således har röster från experter och vetenskapliga akademiker givits allt mindre auktoritativt utrymme i politiska debatter. En följd av denna utveckling är att fängelset som straffrättslig påföljd återvunnit sin popularitet och förtroende i samhället, dock inte längre från ett vård- och rehabiliteringsperspektiv utan istället med betoning på bestraffning och frihetsberövande som svar på allmänhetens krav på repressiv vedergällning. Garland (2002, s. 178) menar att "The prison is used today as a kind of reservation, a quarantine zone in which purportedly dangerous individuals are segregated in the name of public safety". Fängelset betraktas återigen som legitim och en nödvändig del av samhällets styrning, något som inte bara motiverar ökade ekonomiska satsningar på polisen utan även en utökning av fängelseverksamheten för att tillfredsställa det växande behovet av samhällsskydd (Garland 2002, s. 14, 18).

Vidare menar Garland (2002) att den samtida kriminalpolitiken genomsyras av ett utilitaristiskt perspektiv. Detta tar sig uttryck i en förskjutning mot ett mer ekonomiskt än socialt orienterat resonemang, där brottsförebyggande arbete i allt högre grad utvärderas utifrån dess vinst och kostnadseffektivitet än dess utsikter för vård. Parallellt med detta har även synen på brottslingar förändrats, från att tidigare betraktas som individer i behov av rehabilitering och stöd till ansvarstagande och rationella individer som gjort ett aktivt val att utföra en skadlig handling och således ska straffas (Garland 2002, s. 188, 198). Detta tankesätt kan noteras i bland annat påföljdssystemet för unga lagöverträdare, där Garland (2002, s. 175) lyfter "Custodial institutions for children and young people stress security rather than education or rehabilitation, and become increasingly indistinguishable from adult prisons". Här påtalas hur den repressiva vändningen får konsekvenser för samhällets mest sårbara grupper, vilket i denna kontext är barn och unga som i allt högre grad behandlas som vuxna av sociala institutioner.

Till följd av detta har en kriminologi av den andre introducerats, där samhället skapar en uppdelning i ett "vi" och "dem", ofta genom negativa framställningar av vissa grupper. Garland (2002, s. 182) förklarar det som att "'Our' security depends upon 'their' control". På detta sätt formuleras problemet, allmänhetens säkerhet, och lösningen,

kontroll av en utomstående grupp. Ett exempel är den farliga andre, en brottsling som konstrueras som ett monster och fundamentalt annorlunda från den normföljande allmänheten, vilket i sin tur motiverar långsiktig inkapacitering i syfte att skydda samhället (Garland 2002, s. 184). Vidare definieras vissa typer av brott som extremt hotfulla för samhällets ordning, däribland droghandel och allvarligt våldsamma brott. Belysningen av vissa brott som särskilt samhällshotande bidrar till att forma och rationalisera den samtida lagstiftningen och straffrättsliga praktiken. Detta möjliggör framväxten av strängare straff och längre frihetsberövande påföljder då de presenteras som logiska och nödvändiga för samhällsskyddet (Garland 2002, s. 172-173).

Sammanfattningsvis erbjuder Garlands (2002) och Becks (1992) teorier två kompletterande perspektiv som tillsammans synliggör de drivkrafter som ligger bakom framväxten av ungdomsfängelser och skärpta straffrättsliga reformer. Teorierna kompletterar varandra genom att belysa olika nivåer av samma samhällsfenomen. Medan Beck (1992) förklarar den underliggande logiken i det senmoderna samhället där rädslan för framtida hot har ersatt behovet av social rättvisa, visar Garland (2002) hur denna logik omsätts i praktisk kriminalpolitik genom en kultur av kontroll. Beck (1992) beskriver en process där social utsatthet individualiseras och betraktas som ett resultat av personliga, bristfälliga val snarare än strukturella problem. Detta korrelerar med Garlands (2002) beskrivning av den rationella brottslingen. När unga lagöverträdare konstrueras som rationella aktörer som utgör en riskkälla, legitimeras en kriminologi av den andre. De valda teorierna blottlägger således hur politiska beslut inte bara handlar om brottsbekämpning utan är uttryck för en djupare samhällslogik där kontroll och riskminimering har blivit de primära verktygen för att hantera senmodernitetens osäkerheter.

4. Metod

4.1 *Analysmetod*

Detta avsnitt redogör för studiens tillvägagångssätt vid analysen av empiri. Metoden som används är Faircloughs kritiska diskursanalys. En diskurs kan förstås som det sätt på vilket språk skapar mening och hur denna mening tar sig uttryck i olika sammanhang, däribland i skriven text (Boréus & Seiler Brylla 2018, s. 308). I linje med Faircloughs definition kan text förstås som uppbyggt av tecken som kommunicerar mening till omvärlden (Boréus & Seiler Brylla 2018, s. 309-312). En analys av diskurser kan synliggöra bakomliggande samhällsnormer och hur dessa formar identiteter genom maktutövande (Boréus & Seiler Brylla 2018, s. 307-309). Således är en kritisk diskursanalys en relevant metod för att uppnå studiens syfte, att undersöka den kriminalpolitiska debatten kring inrättandet av ungdomsfängelser i Sverige, eftersom metoden möjliggör en analys av den ideologi och de politiska intressen som ligger till grund för lagförslaget. Studien tillämpar Faircloughs tredimensionella modell för en kritisk diskursanalys, vars syfte är att undersöka hur språk och sociala strukturer samverkar i kommunikativt syfte. Faircloughs modell består av tre dimensioner: text, diskursiv praktik och social praktik. Samtliga dimensioner används i denna studie för att undersöka utvalda offentliga dokument som berör kriminalpolitiska frågor kopplade till unga lagöverträdare, däribland inrättandet av ungdomsfängelser (Bergström & Boréus 2012, s. 375-376).

Den första dimensionen, text, syftar till att analysera textens grammatiska struktur och kan tillämpas med hjälp av lingvistiska analysverktyg som synliggör hur diskursen byggs upp i dokumenten (Bergström & Boréus 2012 s. 375; Boréus & Seiler Brylla 2018, s. 305). Det lingvistiska analysverktyg som används i denna studie är ordval, vilket innebär en undersökning av nyckelord och lexikala oppositioner i texten. Detta kan klargöra vad dokumenten syftar till att förmedla (Boréus & Seiler Brylla 2018, s. 320-321). Nyckelord avser centrala och återkommande begrepp som bär på en viss mening eller ett budskap, medan lexikala oppositioner används för att belysa hur text konstruerar ett "vi" och "dem". Detta genom att skildra grupper eller företeelser som motsatspar, ofta genom en negativ konnotation kopplad till "dem" (Boréus & Seiler

Brylla 2018, s. 322-325). Genom en analys av nyckelord och lexikala oppositioner i dokumenten kan det synliggöras hur och med vilka ord ungdomsbrottslighet framställs som ett samhällsproblem.

Den andra dimensionen, diskursiv praktik, innebär en analys av texters produktion, distribution och konsumtion i syfte att förstå hur text skapas och sprids (Bergström & Boréus 2012, s. 375). Genom att undersöka hur texten producerats skapas en djupare förståelse för hur textens innehåll kan tolkas. Ett verktyg för att undersöka textens produktion är intertextualitet (Bergström & Boréus 2012, s. 376). Intertextualitet innebär att en text förstås i samverkan med andra texter, däribland genom referenser till tidigare texter eller idéer (Bryman 2018 s. 674). I denna studie analyseras således hur och till vad de offentliga dokumenten refererar, såsom lagstiftning, statistik eller tidigare forskning. Detta kan bland annat synliggöra med vilka källor regeringen legitimerar inrättandet av ungdomsfängelser.

Den tredje dimensionen, social praktik, syftar till att placera texter i en bredare social kontext. Analysen av den sociala praktiken undersöker hur texter kan förstås i ett större sammanhang, i relation till bland annat maktrelationer, samhällsförändringar och ideologier (Bergström & Boréus 2012, s. 377). Ett centralt intresse för studien är hur senmoderna tankesätt reproduceras i de offentliga dokumenten, samt varför inrättandet av ungdomsfängelser framstår som en logisk och nödvändig åtgärd i dagens samhälle.

I valet av teoretiskt ramverk har studien tillämpat ett abduktivt arbetssätt, för att relatera empiri och teori, i linje med Tavory och Timmermans (2014) redogörelse för abduktion. Abduktion kan förstås som en reflekterande process där empiri och teori kontinuerligt växelverkar, vilket nödvändiggör en bred teoretisk förståelse som successivt avgränsas till det ramverk som visar sig mest relevant för analysen (Tavory & Timmermans 2014, s. 14). Inledningsvis övervägdes flera teoretiska perspektiv, däribland Cohens moralpanik, Foucaults governmentality och Goffmans totala institutioner, innan studien slutligen avgränsades till två. Avgränsningen gjordes i relation till datainsamlingen, när återkommande teman i de offentliga dokumenten blev tydliga. För att bäst förklara dessa teman valdes ett teoretiskt ramverk bestående av Garlands (2002) teori om

kontrollens kultur och Becks (1992) teori om risksamhället. Tillsammans bidrar de med ett omfattande perspektiv på den kriminalpolitiska utveckling som i dag formar hanteringen av ungdomsbrottslighet, med särskilt fokus på en punitiv vändning och ett växande behov av säkerhet. Därutöver diskuteras tidigare forskning i analysen och nyhetsartiklar i den avslutande diskussionen som kompletterande material i relation till empirin.

4.2 Material, avgränsning och urval

I detta avsnitt behandlas studiens urval och avgränsning av material. Datainsamlingen har inspirerats av Swedbergs (2012) syn på teoretisering som betonar vikten av att stanna i upptäcktsfasen för att låta empirin generera teoretiska insikter snarare än att enbart pröva etablerade teorier. Detta har tillämpats genom ett tidigt och nära arbete med det empiriska materialet, med öppenhet för oväntade iakttagelser kring hur behovet av ungdomsfängelser konstrueras.

I linje med Swedberg (2012) har studien prioriterat primärmaterial i form av Statens offentliga utredningar och propositioner framför tidskrifts- och mediematerial i analysen. Swedberg (2012) definierar primärmaterial som oteoretiserat material och framhåller att forskaren bör sträva efter att arbeta nära källor där fenomenet ännu inte har tolkats eller bearbetats av andra. Genom att studera offentliga dokument i deras ursprungliga kontext skapas därmed förutsättningar att analysera hur fenomenet ungdomsfängelser konstrueras i den politiska och rättsliga processen, snarare än hur dokumenten har tolkats i efterhand.

I den initiala fasen genomfördes en bred sökning i statliga databaser av material publicerat mellan 1 januari 2021 och 30 mars 2026. Tidsavgränsningen motiveras av att en särskild utredare år 2021 fick i uppdrag att se över regleringen av frihetsberövande påföljder för lagöverträdare under 18 år och föreslå förändringar (Dir. 2021:99, *En översyn av regleringen om frihetsberövande påföljder för unga*). Eftersom ungdomsfängelser ännu inte har införts sträcker sig urvalsperioden fram till då denna studie genomfördes. Detta för att kunna följa reformens pågående utveckling och analysera hur behovet av ungdomsfängelser formas i ett aktuellt och föränderligt

politiskt sammanhang. Materialet hämtades dels från Statens offentliga utredningars webbplats där vi filtrerade på sökorden “unga lagöverträdare”, “unga”, “barn brott”, “unga brott” samt “barn”. Och dels från Riksdagens webbplats där vi filtrerade på propositioner och skrivelser med sökorden “ungdomsfängelser” och “ungdomsvård”. Valet av olika sökord grundades i behovet av att bredda sökningen efter SOU:er, eftersom sökorden “ungdomsfängelser” och “ungdomsvård” inte gav några träffar.

Enligt Swedbergs (2012) första regel för teoretisering bör forskaren rikta uppmärksamheten mot det som framstår som analytiskt intressant. Datainsamlingen har därför präglats av en sökprocess där dokument valts ut utifrån deras förmåga att väcka nyfikenhet och synliggöra variationer, spänningar och motsägelser i framställningen av det studerade fenomenet. Urvalet har därmed haft en heuristisk karaktär där fokus ligger på materialets analytiska potential. I linje med detta identifierades sex statliga offentliga utredningar (SOU:er), 23 propositioner och fyra skrivelser som bedöms relevanta för vår analys.

Med fokus på teoretisering har ett heuristiskt och teoretiskt urval gjorts (Swedberg 2012). Detta innebär att urvalet inte strävar efter statistisk representativitet, utan fokuserar på materialets potential att fungera som ett verktyg i upptäcktskontexten, för att möjliggöra nya upptäckter och abduktion. Därmed har fyra dokument valts ut som bedömts ha den främsta analytiska potentialen att belysa hur behovet av ungdomsfängelser konstrueras ur olika diskursiva vinklar. Genom att inkludera SOU 2023:44 *En översyn av regleringen om frihetsberövande påföljder för unga* fångas de grundläggande juridiska och ideologiska resonemangen bakom skiftet från Statens institutionsstyrelse (SiS) till Kriminalvården, vilket möjliggör en analys av hur behovet av den nya påföljden formuleras. Som en direkt förlängning av detta valdes Proposition 2025/26:132 *Frihetsberövande påföljder för barn och unga*, då den synliggör vilka argument som regeringen valt ut från SOU 2023:44 för att legitimera lagförslaget och bemöta kritik från remissinstanser. För att sätta in lagförslaget i en bredare social praktik och belysa den samtida samhällsförändringen mot en mer repressiv kriminalpolitik, inkluderades även Regeringens skrivelse 2023/24:67 *Motståndskraft*

och handlingskraft (Strategi mot organiserad brottslighet), vilken är central för att koppla samman enskilda lagförslag med nationella strategier. Slutligen valdes SOU 2023:40 *Förbättrade möjligheter för barn att utkräva sina rättigheter enligt barnkonventionen* som ett kontrastdokument. Genom att ställa dess fokus på barns rättigheter och skydd mot de tidigare dokumentens betoning på säkerhet och straff, synliggörs en tydlig kontrastdiskurs där barnet som rättssubjekt krockar med konstruktionen av barnet som hotfull brottsling.

Insamlingen av tidigare forskning till litteraturöversikten genomfördes huvudsakligen via Lunds Universitets databas Scopus och dess AI-verktyg, kompletterat med Google Scholar för att säkerställa en bred räckvidd av relevanta vetenskapliga artiklar. Svenska sökord och dess engelska översättning användes för att täcka såväl svensk som internationell forskning: “ungdomsfängelse”, “ungdomsvård”, “kriminalpolitik”, “risksamhälle”, “unga lagöverträdare” och “moralpanik”. Inledningsvis identifierades 30 vetenskapliga artiklar, vilka kategoriserades i tre teman i linje med Faircloughs tredimensionella modell. Efter en systematisk genomgång valdes totalt 17 artiklar ut, sex till det första temat, sex till det andra och fem till det tredje. Urvalet syftade till att inkludera både äldre och nyare forskning för att möjliggöra ett historiskt perspektiv. Ambitionen var även att uppnå en bred forskningsöversikt där ett rättsligt fokus kombineras med ett intersektionellt perspektiv, med särskild hänsyn till genus och etnicitet.

Nyhetsartiklar till inledningen och den avslutande diskussionen samlades in via Mediarkivets databas med sökordet “ungdomsfängelse”, filtrerat till perioden 2023–2026 då debatten kring ungdomsfängelser har varit som mest aktuell. Sökningen avgränsades till webbaserade artiklar från Expressen, Dagens Nyheter och Aftonbladet, vilka valts ut då de utgör de mest inflytelserika svenska nyhetskällorna i nutid (Ocast 2025). Sökningen genererade 21 artiklar, varav 17 bedömdes relevanta. Slutligen användes tio nyhetsartiklar, fördelade på sex från Expressen, tre från Aftonbladet och en från Dagens Nyheter.

4.3 Metodologiska reflektioner

Samhällsvetenskaplig forskning är inte värderingsfri vilket kräver att vi är reflexiva, alltså att vi reflekterar över hur våra attityder, mål och värderingar påverkar resultaten (Bryman 2018, s. 65). Således är det relevant att reflektera över vår subjektivitet genom processen.

Abduktion som arbetssätt vilar tungt på forskarens sociala bakgrund, erfarenhet och skolning (Tavory & Timmermans 2014, s. 41). Vår förförståelse, teoretiska kunskap och politiska positionering utgör ofrånkomligen en tolkningsram för studien. Medvetna om detta har vi eftersträvat en bred teoretisk ram för att kunna vara teoretiskt lyhörda och öka vår förmåga att identifiera anomalier och överraskande mönster i empirin (Tavory & Timmermans 2014, s. 14). Vi har även genomfört ett strategiskt urval av empiri för synliggöra motstridiga diskurser och maktförhållanden.

Som tidigare nämnts utvecklas den abduktiva analysen i en växelverkan mellan empiri och teori, vilket leder till att processen ofta kan bli svår att följa och replikera (Bryman 2018, s. 484). Detta arbetssätt har å andra sidan medfört flexibilitet, då ansatsen har gjort det möjligt att fördjupa analysen i takt med att nya insikter uppstått. Detta har bidragit till en mer nyanserad förståelse av materialet och gjort det möjligt att justera analysen när empirin krävt det (Charmaz 2006, s. 14).

Till sist så kan valet av att endast ha med offentliga dokument innebära en viss begränsning i förståelse av fenomenet, då alternativa perspektiv och diskurser riskerar att osynliggöras. För att ge en något mer heltäckande bild av ämnet har vi valt att inkludera mediadebatten i såväl inledning som i den avslutande diskussionen.

5. Analys

Med utgångspunkt i Faircloughs (2012 & 2018) tredimensionella modell, samt teoretiska perspektiv från Beck (1992) och Garland (2002), analyserar vi den kriminalpolitiska debatten i offentliga dokument kring inrättandet av ungdomsfängelser i Sverige. Analysens första dimension, textanalysen, fokuserar på dokumentens ordval genom verktygen nyckelord och lexikala oppositioner. I den andra dimensionen, den diskursiva praktiken, används begreppet intertextualitet för att analysera hur texterna hämtar auktoritet från olika diskursiva fält. Genomgående så analyseras den sociala praktiken för att belysa hur dessa diskurser samverkar med rådande maktrelationer och ideologier.

5.1 *Analys av ordval*

Nyckelord synliggör de centrala betydelser som bär upp en diskurs, och lexikala oppositioner visar hur dessa betydelser organiseras genom motsatspar. I det analyserade materialet framträder två lexikala oppositioner: barnet som skyddsobjekt kontra säkerhetsrisk samt vård kontra straff. Dessa oppositioner illustrerar hur samma subjekt, barn som begått brott, tilldelas fundamentalt olika egenskaper och åtgärder beroende på vilket dokument som analyseras. I linje med Beck (1992, s. 23) kan detta tolkas som att risk inte är objektivt given, utan formas socialt genom de aktörer som har tolkningsföreträde.

I SOU 2023:40 *Förbättrade möjligheter för barn att utkräva sina rättigheter enligt barnkonventionen* beskrivs barnet konsekvent som en individ med egna behov och rättigheter. Hela utredningen präglas av en skyddsdiskurs, där nyckelorden ”barnkonventionen” och ”barnets bästa” signalerar att barnets rättigheter aldrig är förhandlingsbara. Citatet ”[...] utgångspunkten är att barn i möjligaste mån ska skyddas i sitt deltagande och inte ifrån sitt deltagande” (SOU 2023:40, s. 36) belyser hur fokus ligger på att stötta barnet snarare än att lagföra det. Här blir oppositionen mellan vård och straff tydlig genom att strafflogiken helt saknas, de problem som adresseras är inte barnets skuld, utan systemets oförmåga att lyssna på barnet: ”Eftersom jag bara har varit ett barn så har jag inte kunnat överklaga de här besluten eller säga ‘Stopp! Jag vet att det

här inte är okej” (SOU 2023:40, s. 136). Ansvar förskjuts från individen (barnet) till samhällets institutioner, vilket gör barnet till ett rent skyddsobjekt vars utsatthet kräver politiska och organisatoriska lösningar snarare än repressiva åtgärder. “Sveriges konventionsåtagande och folkrättsliga bundenhet innebär en skyldighet att förverkliga barnets rättigheter enligt barnkonventionen genom lagstiftning, administrativa och andra åtgärder [...]” (SOU 2023:40, s. 200). Ett sådant kollektivt ansvarsperspektiv kan sättas i relation till Becks (1992, s. 130) resonemang om risksamhället, där sociala problem och biografiska misslyckanden i ökande grad individualiseras och avpolitiserats. Beck (1992, s. 23) menar dock att vad som definierar en risk är beroende på vilka som innehar definitionsmakten, vilket vi kommer att vidareutveckla senare i analysen.

Vidare visar SOU 2023:44 *En översyn av regleringen om frihetsberövande påföljder för unga* hur konstruktionen av barnet som skyddsobjekt kan samexistera med konstruktionen av barnet som säkerhetsrisk. Dessa konstruktioner framträder inte i SOU 2023:44 som tydligt åtskilda eller ömsesidigt uteslutande, utan integreras i en gemensam diskursiv logik där vård- och säkerhetsperspektiv samverkar, något som är kännetecknande för den kultur av kontroll som Garland (2002, s. 175) beskriver, där rehabiliteringsidealet inte försvinner utan omformuleras till ett verktyg för riskhantering.

Den unge lagöverträdaren konstrueras dels som ett barn i behov av skydd och vård. Detta kommer till uttryck genom nyckelord som “barnets bästa”, “barnrättsperspektiv” och “trygghet och behandling”, samt i citat om att verksamheten ska utformas efter “barnens behov av bl.a. trygghet, kontakt med familjen, skola och sysselsättning” (SOU 2023:44, s. 266). Man riktar även kritik mot kriminalvården, “kraven på ökad säkerhet för unga dömda kan få en negativ påverkan på den vård som erbjuds de barn och unga som omhändertagits enligt LVU” (SOU 2023:44, s. 277). Ungdomarna beskriver själva en negativ erfarenhet av Kriminalvården där de “ansåg bl.a. att personalen var otrevlig, att det skapade distans mellan personal och intagna att personalen bar uniform och batong samt att intagna tilläts utevistelser i väldigt begränsad omfattning inom Kriminalvården” (SOU 2023:44, s. 199).

Och dels konstrueras barnet som en potentiell riskbärare och därmed som ett legitimt objekt för kontroll. Detta framträder i citat som “de intagna, inte minst när de är barn, har rätt att känna sig trygga [...] det måste dock finnas möjlighet till kontroll- och tvångsåtgärder för att upprätthålla säkerheten” (SOU 2023:44, s. 322). I detta citat finns en inneboende spänning mellan orden “trygghet” och “kontroll- och tvångsåtgärder”, där omsorgslogiken samexisterar med, och i praktiken underordnas, en säkerhetslogik.

Denna dubbla konstruktion synliggör vad Garland (2002, s. 168-170) beskriver som en viktig del av kontrollkulturen: att samhällets välfärdssystem och sätt att prata om det inte försvinner, utan finns kvar och får en ny betydelse i en mer säkerhetsorienterad verklighet. “In the new framework rehabilitation is viewed as a means of managing risk, not a welfarist end in itself” (Garland 2002, s.176). I SOU 2023:44 kvarstår barnrättsperspektivet och rehabiliteringsretoriken, men de integreras i en logik där säkerhet och kontroll utgör de överordnade principerna. Denna process speglas även i Mattsson och Enells (2023) analys av hur barnkonventionens inkorporering i svensk lag fungerar i praktiken inom den låsta ungdomsvården. Författarna problematiserar sammanblandningen av retorik och praktik. De menar att barnrättsdiskursen, trots sina goda intentioner, får begränsad effekt eftersom barn i inlåsta miljöer i praktiken har en reducerad rättslig status (Mattsson & Enell 2023). När barnrättsdiskursen används på detta sätt i SOU 2023:44, döljs den inneboende spänningen mellan skydd och riskhantering. Detta gör att kontrollåtgärder kan legitimeras med omvårdnadens språk utan att barnens rättigheter faktiskt stärks.

Vidare konstrueras ungdomarnas psykosociala svårigheter i SOU 2023:44 som ett individuellt problem snarare än strukturellt, det används för att motivera och anpassa kontroll inom ungdomfängelser, inte för att ifrågasätta de samhälleliga strukturer som genererar utsatthet. “[...] barn och unga som avtjänar eller har avtjänat sluten ungdomsvård visar tydligt att de ofta har särskilda behov som hänsyn måste tas till. Det kan vara fråga om tidigare trauman, neuropsykiatriska diagnoser, missbruksproblematik och ofta svårigheter att genomföra grundskolan” (SOU 2023:44, s. 261). Detta citat kan förstås med Garlands (2002, s. 171) beskrivning av situationell brottsprevention, där brottalstrande faktorer hanteras på individnivå medan strukturella orsaker lämnas

opåverkade. Utredningen visar hur man inte öppet avvisar vårdperspektivet eller barnets rättigheter, men man ger dem ett nytt syfte. De omformuleras från att vara strukturella mål i sig själva till att bli redskap för riskhantering och samhällsskydd. Detta ligger i linje med Rennerskog (2023) som beskriver hur barn i tvångsvård konstrueras som ansvariga subjekt, där fokus hamnar på individens beteende snarare än de strukturella faktorerna bakom utsattheten. Detta innebär att både problemet och lösningen förläggs till barnet självt, vilket legitimerar kontrollåtgärder som sägs vara för barnets bästa men som i praktiken innebär frihetsberövande och övervakning.

Regeringens proposition 2025/26:132 *Frihetsberövande påföljder för barn och unga*, är en förlängning av SOU 2023:44 där regeringen lägger fram lagförslaget om ungdomsfängelse istället för slutna ungdomsvård. I propositionen finns barnrättsperspektivet visserligen kvar formellt men får en tydligt begränsad räckvidd. Här dominerar diskursen istället av nyckelord som "riskbedömning", "återfall" och "samhällsskydd", vilket signalerar ett skifte i fokus. Citatet "Barnets bästa ska i denna bedömning, när olika intressen vägs mot varandra, väga tungt men inte ensamt vara utslagsgivande" (Prop. 2025/26:132, s. 118) markerar att barnets bästa inte längre är det överordnade målet utan relativiseras i mötet med konkurrerande intressen. Detta konkretiseras ytterligare i påståendet "Det finns emellertid redan nu anledning att påpeka att behovet av samhällsskydd eller upprätthållandet av ordning och säkerhet på anstalterna kan vara intressen som väger tyngre, vilket innebär att barnets bästa i vissa fall får stå tillbaka" (Prop. 2025/26:132, s. 118). Där SOU 2023:40 lokaliserar risk i sociala strukturer, blir barnet här en bärare av risk.

Detta illustrerar det som Beck (1992) beskriver som risksamhällets logik, där socialt producerade problem omtolkas till individuella riskprofiler som ska hanteras genom tekniska och administrativa åtgärder. I förlängningen kan denna individualisering även få konsekvenser för hur vissa grupper pekas ut. Som Schclarek Mulinari (2024) och Dahlstedt & Lozic (2017) visar, är den bredare kriminalpolitiska och mediala kontexten tätt sammankopplad med en retorik där risk och kriminalitet lokaliseras till multietniska områden och invandrarbakgrund. När de offentliga dokumenten utelämnar denna dimension, framställs riskhanteringen som en objektiv administrativ åtgärd, samtidigt

som den i praktiken riskerar att reproducera och legitimera utpekandet av redan marginaliserade grupper.

Denna differentiering återspeglas även tydligt i regeringens skrivelse 2023/24:67 *Motståndskraft och handlingskraft – en nationell strategi mot organiserad brottslighet*, där nyckelordet “systemhotande brottslighet” introduceras. I denna skrivelse sker en konstruktion av barnet som ett potentiellt hot mot samhällsordningen. Citatet “Men vi har sett vad den gör med vår trygghet och säkerhet, vad den gör med tilliten i vårt samhälle, och vad den i förlängningen riskerar att göra med vår frihet och demokrati” (Skr. 2023/24:67, förordet) placerar den unga lagöverträdaren i en antagonistisk relation till det kollektiva “vi”. Detta kan förstås med Becks (1992, s. 36) resonemang om att moderna risker har blivit demokratiska i den mening att de drabbar hela samhället oavsett klass, där han nämner luftföroreningar som ett exempel.

Här kan Garlands (2002) perspektiv utveckla Becks (1992) resonemang. Medan Beck (1992) fokuserar på riskens generella spridning, preciserar Garland (2002, s. 11) hur staten hanterar denna oro genom att kollektivisera offerskapet, det är inte längre enskilda individer som är offer, utan hela samhällsordningen. Denna kollektiva hotbild möjliggör framväxten av en “kriminologi av den andre”, där unga lagöverträdare pekas ut som ett hot mot den laglydiga delen av samhället (Garland 2002, s. 182-184). Till skillnad från Becks (1992) betoning på osynliga risker (exempelvis luftföroreningar) visar Garland (2002) hur kontrollkulturen tenderar att personifiera hot genom identifierbara gärningspersoner. Detta exemplifieras i Skr. 2023/24:67 genom nyckelord som ”ungdomar med stort våldskapital” och kategoriseringen av unga som ”samhällsfarliga”.

Vidare så framställer citatet “I dag särbehandlar straffsystemet unga personer, både vid straffmätning och val av påföljd. Det kan innebära att ungdomar som begår allvarliga brott får sina straff kraftigt nedsatta” (Skr. 2023/24:67, s. 13) den unga lagöverträdaren som en rationell aktör som gjort ett aktivt val att skada samhället och drar nytta av systemets mildhet, vilket ligger i linje med Garlands (2002, s. 188, 198) beskrivning av hur man ser på brottslingar i den senmoderna kontrollkulturen. Denna konstruktion av

unga lagöverträdare kan förstås genom Mazzarellas (2003) diskussion om barnet som en symbol för oskuld. När unga begår våldshandlingar bryter de inte bara mot lagen, utan mot den kulturella föreställningen om barnet som fundamentalt oskuldsfullt. De ungdomar som inte passar in i denna bild transformeras i den politiska diskursen från barn till avvikande subjekt vars förlorade oskuld ger väg för en kultur av kontroll. I denna verklighetsbild framstår repressiva åtgärder inte längre som övergrepp mot skyddslösa barn, utan som legitima svar på ett rationellt hot mot samhällsordningen.

Genom att lägga hela tyngden på individens val kan de stora systemen fransäga sig ansvaret för de risker de själva har skapat. Detta resulterar i en institutionell ansvarslöshet (Beck 1992, s. 33). Målet är inte längre att uppnå något gott genom institutionell förändring och vård utan handlar nu om att med repressiva metoder till varje pris undvika det värsta (Beck 1992, s. 49).

5.2 Intertextualitet

I analysen av de offentliga dokumenten har intertextualitet tillämpats för att synliggöra vilka röster, idéer och institutioner som ges utrymme i texten. Samtliga dokument refererar genomgående till en mångfald av källor, såsom lagstiftning, rättsliga principer, statistik och sociala institutioner. Genom att hänvisa till erkända och auktoritativa källor i samhället bygger dokumenten upp en logik och relevans som syftar till att legitimera innehållet och skapa trovärdighet inför läsaren.

Enligt Beck (1992, s. 23) uppmärksammas och tolkas samhällsrisker primärt inom vetenskapliga fält, vilket gör dem till socialt konstruerade fenomen eftersom olika fält kan erbjuda skilda perspektiv på samma risk. Inflytelserika samhällsaktörer har således möjlighet att selektivt använda vetenskaplig kunskap, i större eller mindre utsträckning, samt att välja vilket perspektiv som ges företräde i definitionen av risken (Beck 1992, s. 23). Det blir därför analytiskt intressant att undersöka vilka källor som dominerar de offentliga dokumenten, för att synliggöra vilka perspektiv som lyfts fram och vilka som hamnar i skuggan eller helt och hållet ignoreras.

Bland de källor som förekommer i dokumenten återfinns bland annat statistik. SOU 2023:44 hänvisar till Brottsförebyggande rådets (Brå) statistik avseende strafftider och brottstyper bland unga lagöverträdare. Den statistik som lyfts fram visar på en ökning av domar med slutna ungdomsvård kopplade till kriminella nätverk sedan 2010, relaterade till brott som “[...] dödligt våld, narkotika brott, vapenbrott och olaga frihetsberövande” (SOU 2023:44, s. 179). Med stöd i Brå:s statistik konstrueras organiserad brottslighet som ett alltmer utbrett problem bland unga lagöverträdare. Regeringens skrivelse tillämpar liknande statistik: “Dödligt våld med skjutvapen har ökat kraftigt i Sverige sedan början av 2010-talet” och “[...] offer som gärningspersoner har blivit yngre” (Skr. 2023/24:67, s. 3). Genom användningen av värdeladdade ord som “kraftigt” i anslutning till den presenterade statistiken konstruerar regeringen organiserad brottslighet som synnerligen allvarligt och eskalerande problem bland unga. Lindgren (2006) noterade ett liknande fenomen under perioden 1998–2002, då medierapporteringen av ungdomsrån tog sig uttryck som en moralpanik driven av en allmän oro för att det var ett växande problem bland unga.

Beck (1992) menar att utpekandet av vissa grupper som särskilt riskalstrande utgör ett effektivt verktyg för myndigheter att legitimera ingripande åtgärder. Detta resonemang kan kompletteras med Garlands (2002, s. 172-173) analys av hur vissa brottstyper, däribland drogrelaterade och våldsamma brott, identifieras som mer samhällshotande än andra. Detta rationaliserar kontrollen av särskilt farliga individer samtidigt som man bortser från eventuella strukturella förklaringar. I dokumenten blir unga som begår brott kopplade till exempelvis vapenvåld och narkotika identifierade som en sådan farlig grupp, i och med att dessa brottstyper kategoriseras som extremt hotande mot samhällsordningen. Garland (2002, s. 172) belyser också hur en allmän rädsla för brott i det samtida samhället är resultatet av en idé om kraftigt ökande brottsiffror. “Criminal justice is now more vulnerable to shifts of public mood and political reaction” (Garland 2002, s. 172). Detta påverkar hur kriminalpolitiken tar sig uttryck där brottsstatistik ofta används av myndigheter för att motivera mer repressiva åtgärder (Garland 2002, s. 10-12). Regeringens skrivelse utgör ett konkret exempel på hur politiker selektivt använder statistik och presenterar den för att tjäna politiska intressen, såsom legitimeringen av en mer repressiv kriminalpolitik.

En annan typ av källa som förekommer i samtliga dokument är lagstiftning och rättsliga principer. Utredningen om förbättrade möjligheter för barn i rättsprocesser stödjer sig i stor utsträckning på barnkonventionen och dess principer för att motivera sitt innehåll (SOU 2023:40). Dokumentet präglas av ett starkt barnrättsligt perspektiv genom genomgående referenser till barnkonventionen. Ett exempel är citatet: “Barnrättskommittén anser vidare att det måste finnas effektiva rättsmedel vid kränkningar av rättigheterna i barnkonventionen” (SOU 2023:40, s. 317). I dokumentet används barnkonventionen för att motivera en förstärkning av barns möjligheter att utkräva sina rättigheter genom lagstiftning. Propositionen 2025/26:132 hänvisar också till barnkonventionen, men istället i syfte att legitimera repressiva åtgärder. Här argumenteras det för att frihetsberövande av barn, såsom fängelse, inte är oförenligt med konventionens principer med motiveringen att “som utredningen påpekar finns det inte någon definition eller förtydligande kommentar av vad som ska avses med ‘som en sista utväg’ eller vad som är ‘kortast lämpliga tid’ utan det är upp till varje stat att avgöra” (Prop. 2025/26:132, s. 102-103). Internationella rättigheter anpassas i propositionen till nationella krav på säkerhet.

Vidare menar Beck (1992, s. 23) att definition av risker är beroende på vilka som innehar definitionsmyndighet vid en given tidpunkt, exempelvis vilken politik som styr samhället när risken formuleras. Riskdefinitioner styrs därmed i hög grad av samtida sociala intressen och värderingar. Uppdraget för SOU 2023:40 tillkom i april 2022 under Socialdemokraternas (S) regeringsperiod, medan propositionen 2025/26:132 utformades under den nuvarande regeringen, Moderaternas (M) regeringskoalition med Liberalerna (L) och Kristdemokraterna (KD). Detta synliggör hur samma rättsliga ramverk, i detta fall barnkonventionen, kan tolkas och tillämpas på olika sätt beroende på rådande politiska intressen, vilket illustrerar intertextualitetens flexibilitet och dess potential att tjäna olika syften i olika politiska kontexter. Enell et al. (2022) fann på liknande sätt att samtliga nordiska länder hänvisar till barnkonventionen inom sina straffrättsliga system för unga lagöverträdare, trots att länderna skiljer sig åt i graden av frihetsberövande. Den nordiska exceptionalismen, en modell med behandlingstanken som styrande princip och en restriktiv användning av frihetsberövande påföljder, utgör

en historisk grund för de nordiska länderna, men är en modell som Sverige nu i allt högre grad avlägsnar sig från (Rice, Gagliardi & Rodriguez Gutierrez 2025). Detta återspeglas i hur Sverige och Danmark tillämpar inlåsta institutioner för unga lagöverträdare, till skillnad från Norge och Finland som bevarat mer öppna alternativ (Enell et al. 2022). Enligt Garland (2002, s. 176) präglas kriminalpolitik fortfarande av det tidigare vårdperspektivet, men att detta tillskrivits en ny social betydelse. I detta sammanhang kan det förstås som att den samtida kriminalpolitiken fortsatt refererar till lagstiftning grundad i behandlingstanken, men omtolkar dessa för att passa en mer repressiv politisk agenda.

Vidare framkom hur dokumenten hänvisar till olika sociala institutioners koncept och arbete i syfte att låna auktoritet eller förespråka ett specifikt intresse. Regeringens skrivelse lånar exempelvis formuleringar och koncept från polisiärt arbete genom att genomgående hänvisa till polisens lägesbilder och underrättelsespråk för att definiera en problematisk grupp "brottsintensiva individer" med "vårdskapital" (Skr. 2023/24:67). Vidare motiveras fängelse som brottsförebyggande åtgärd i citatet: "[...] den som avtjänar ett fängelsestraff förhindras fysiskt från att själv begå brott ute i samhället" (Skr. 2023/24:67, s. 13). Detta kan förstås i ljuset av Garlands (2002, s. 182) resonemang "'Our' security depends upon 'their' control". En logik som innebär att individer som kategoriseras som extremt farliga måste frihetsberövas för att samhället ska uppfattas som tryggt. Beck (1992, s. 34) menar att åtgärder i allt högre grad legitimeras utifrån riskförebyggande och kontroll snarare än social förbättring, vilket återspeglas i hur användningen av polisens formuleringar förskjuter diskursen från socialtjänstens vårdorienterade domän till polisens säkerhets- och kontrollorienterade område. Detta kan understödjas med Schclarek Mulinaris (2024) forskning, som belyser hur statsminister Ulf Kristersson tillämpar krigsretorik i sina tal, däribland benämningen "barnsoldater" för att beskriva unga som rekryteras till kriminella nätverk, i syfte att legitimera militära inslag i polisens arbete. På liknande sätt kan regeringens förslag om ungdomsfängelser analyseras som ett försök att introducera bestraffningslogik inom ett område som traditionellt präglats av ett vårdorienterat synsätt.

Ett annat sätt på vilket dokumenten legitimerar övergången från vårdinrättningar till fängelse för barn är genom att hänvisa till SiS-hemmens brister och Kriminalvårdens kapacitet. Utredningen om frihetsberövande påföljder för unga lyfter fram hur “SiS har mött utmaningar när det gäller att tillgodose behovet samhällsskydd [...]” bland annat genom deras utmaningar med farliga intagna, “[...] det förekommer våld och hot mellan de unga som personalen har svårt att hantera” (SOU 2023:44, s. 276). Vidare argumenterar dokumentet för att Kriminalvården har bättre förutsättningar att arbeta med samhällsskydd, då verksamheten utvecklats utifrån ett “straffverkställighetsperspektiv” snarare än det “vårdperspektiv” som präglar slutna ungdomsvård (SOU 2023:44, s. 277). Brottsförebyggande arbete tilldelas ett allt mer utilitaristiskt resonemang, med fokus på vinst och kostnadseffektivitet snarare än förutsättningar för vård (Garland 2002, s. 188, 198). Enligt Garland (2002, s. 175) har detta lett till att unga lagöverträdare allt mer behandlas utifrån repressiva kontrollåtgärder på liknande villkor som vuxna intagna. Dokumentet legitimerar således inrättandet av ungdomsfängelser under Kriminalvården genom att förespråka ett straffperspektiv framför ett vårdperspektiv, något som kan förstås som ett uttryck för den förskjutning mot ekonomiskt snarare än socialt inriktade resonemang som Garland beskriver.

Propositionen erkänner att även Kriminalvården uppvisar liknande brister som slutna ungdomsvård i citatet: “Även inom Kriminalvården kan det självfallet förekomma problem när det gäller att tillgodose samhällsskyddsaspekter och att skapa en trygg miljö för de intagna” (Prop. 2025/26:132, s. 94). Svagheter i båda systemens omhändertagande av barn kan förstås i ljuset av Mattsson och Enells (2023) forskning som belyser de komplexa svårigheterna med att skydda barnens intressen i inlåsta miljöer, där en reducerad rättslig status försvårar möjligheterna till ett omfattande rättighetsskydd. Regeringen konstaterar också att varken utredning eller remissinstanserna funnit belägg för att något av alternativen skulle fungera sämre än det andra: “Utredningen har inte, vilket flera remissinstanser också lyfter fram, kunnat finna något forskningsstöd för att slutna ungdomsvård som verkställighetsform skulle vara sämre än fängelse eller vice versa” (Prop. 2025/26:132, s. 92). Dokumentet accepterar således Kriminalvårdens brister, men argumenterar för att inrättandet av

ungdomsfängelser är en logisk åtgärd i avsaknad av forskning som talar emot det. Detta kan förstås i relation till Becks (1992, s. 33) resonemang om institutionell ansvarslöshet, där risker som producerats av en mångfald av sociala strukturer saknar en konkret ansvarsbärare. Detta möjliggör för institutioner, i detta fall regeringen, att undvika ansvar för de konsekvenser deras beslut kan medföra, såsom eventuella negativa utfall av inrättandet av ungdomsfängelser.

En annan intertextuell funktion i juridiska dokument är att referera till röster från olika personer eller institutioner för att legitimera rättsliga förändringar, däribland experter och berörda grupper. I Prop. 2025/26:132 lyfts röster från olika remissinstanser, med såväl positiva som kritiska förhållningssätt till förslaget om ungdomsfängelser, däribland experter inom det barnrättsliga området. FN:s barnrättskommittés oro över Sveriges bristande hantering av barn som rättssubjekt, framkommen vid en granskning, redovisas i dokumentet, men avfärdas direkt med konstaterandet “[...] även om uttalanden från FN:s konventionskommittéer med tiden har fått en relativt stark ställning som tolkningsmedel för bl.a. nationella och internationella domstolar så är de ingen rättskälla och inte heller juridiskt bindande för konventionsstaterna.” (Prop. 2025/26:132, s. 105). Regeringen argumenterar således för att kommitténs kritik enbart utgör en åsikt och därmed kan bortses från eftersom deras ord saknar rättsligt bindande verkan. Garland (2002, s. 26, 172) redogör för att experter och vetenskaplig forskning i det samtida samhället ges allt mindre auktoritet i politiska debatter, där den rådande kriminalpolitiska kulturen och upplevda hot mot samhällsskyddet istället bestämmer agendan. Experters minskade auktoritet i lagstiftningsprocessen kan förstås mot bakgrund av att det vetenskapliga stödet för repressiva påföljders brottspreventiva effekt är begränsat (Rice, Gagliardi & Rodriguez Gutierrez, 2025). Andersson (2002) menar att kritiken mot behandlingstankens bristande rättssäkerhet och ineffektivitet mot slutet av 1900-talet öppnade upp möjligheten för politiker att själva definiera och skildra samhällsproblem utan att behöva stödja sig på expertkunskap. Det sätt på vilket barnrättskommitténs kritik avfärdas utan närmare diskussion illustrerar den förlorade legitimitet hos expertröster som Garland redogör för.

Slutligen är det analytiskt relevant att undersöka hur den berörda gruppens röst, de unga intagna, lyfts fram i dokumenten mot bakgrund av barnkonventionens artikel 12 "Barnets rätt att komma till tals". Utredningen inkluderar ett avsnitt med intervjuer med barn som avtjänar sluten ungdomsvård, var det framkommer att flera av barnen är negativt inställda till att Kriminalvården tar över verkställigheten (SOU 2023:44, s. 199). Dessa röster ges emellertid inget utrymme i propositionen, där samtalen från utredningen behandlas hastigt i kombination med Bris kritik mot genomförandet. Det konstateras i dokumentet att "Regeringen bedömer därför sammanfattningsvis att barn att fått komma till tals på ett tillfredsställande sätt" (Prop. 2025/26:132, s. 106), utan att reflektera över eller ta ställning till de unga intagnas åsikter. Barnens perspektiv inkluderas således formellt för att uppfylla krav på delaktighet, men i praktiken underordnas deras röster behovet av samhällsskydd.

I det samhälle som Beck (1992, s. 34). beskriver tenderar nytilkomna risker att ignoreras av sociala strukturer tills de inte längre går att förneka, något han definierar som "in dubio pro progress" (Beck 1992, s. 34). Detta kan tillämpas på hur regeringen väljer att bortse från de potentiella problem som kan uppstå till följd av att barn placeras i ungdomsfängelser, bland annat genom att inte tillskriva barnens egna upplevelser någon större betydelse. Detta kan vidare förstås i relation till Garlands (2002, s. 14, 18) resonemang om fängelset som en återupprättad och legitim social institution som framgångsrikt kan hantera samhällshot. En följd av detta är att "Custodial institutions for children and young people stress security rather than education or rehabilitation, and become increasingly indistinguishable from adult prisons" (Garland 2002, s. 175). De risker som en frihetsberövande påföljd kan innebära för barn väger alltså mindre än kraven på samhällsskydd i de kriminalpolitiska besluten.

Sammanfattningsvis synliggör analysen hur ordval och intertextualitet i de offentliga dokumenten speglar en mer övergripande kriminalpolitisk förskjutning från rehabiliteringsideal mot repressiva åtgärder. De lexikala oppositionerna, barnet som skyddsobjekt kontra säkerhetsrisk och vård kontra straff, illustrerar hur den samtida svenska kriminalpolitiken genomgår en tydlig prioritering. Även om vårdperspektivet inte negligeras helt, överskuggas det av ett fokus på bestraffning och kontroll. Genom

att tillskriva unga lagöverträdare farliga och samhällshotande egenskaper, hamnar målet om omhändertagande vård i bakgrunden till förmån för samhällets behov av skydd. Intertextualiteten pekar i samma riktning, där expertröster ges allt mindre auktoritet i den kriminalpolitiska debatten medan statistik om eskalerande ungdomsbrottslighet får allt större inflytande över beslutsfattande och används för att motivera hårdare tag mot brottslighet. Ett anmärkningsvärt fynd i analysen är hur barnkonventionen och dess principer omtolkas och tillämpas för att legitimera repressiva påföljder, såsom ungdomsfängelser, trots att konventionen i grunden är utformad för att förespråka om barns trygghet och intressen. Detta belyser den dubbelsidighet som präglar svensk kriminalpolitik, där grundprinciperna om rehabilitering och välfärd samexisterar med nyutvecklade repressiva reformer.

6. Slutsatser och diskussion

Denna studie har ämnat att belysa hur unga lagöverträdare konstrueras samt hur repressiva åtgärder legitimeras i en samtida kriminalpolitisk kontext, vilket har utförts genom en kritisk diskursanalys av kriminalpolitiska dokument som behandlar unga lagöverträdare och inrättandet av ungdomsfängelser i Sverige. Således har tre övergripande frågeställningar undersökts med målet att uppnå studiens syfte: "Hur påverkas den kriminalpolitiska synen på unga lagöverträdare av att de i offentliga dokument konstrueras som antingen skyddsobjekt eller säkerhetsrisker?", "Hur legitimeras övergången från vårdinrättningar till ungdomsfängelser i offentliga dokument?", samt "Hur kan inrättandet av ungdomsfängelser förstås i relation till den samtida kriminalpolitiken?". I detta avsnitt presenteras analysens slutsatser genom att besvara frågeställningarna, följt av en kritisk diskussion om analysens koppling till den bredare mediala debatten. Avslutningsvis reflekterar vi över studiens bidrag och begränsningar i relation till kunskapsutvecklingen inom kriminalpolitisk forskning, samt potentiella spår för framtida forskning på området.

6.1 Slutsatser

Utifrån vår kritiska diskursanalys kan den första frågeställningen besvaras med att den kriminalpolitiska synen på unga lagöverträdare skiftar fundamentalt beroende på om de konstrueras som skyddsobjekt eller säkerhetsrisker i offentliga dokument. Dessa parallella diskurser föreskriver vilka åtgärder som anses legitima, vilket i förlängningen förskjuter ansvarsfrågan beroende på vilken problemformulering som dominerar.

När unga lagöverträdare beskrivs som skyddsobjekt framställs de främst som barn med rättigheter, behov av stöd och som offer för bristande samhälleliga strukturer. Fokus hamnar då på vård, stödinsatser och samhällets ansvar. När unga lagöverträdare istället konstrueras som säkerhetsrisker sker en förskjutning där de i högre grad framställs som rationella och potentiellt farliga aktörer som hotar samhällsordningen. Barn som begått brott är inte längre oskuldsfulla och tyngdpunkten flyttas därmed från barnets behov till samhällets behov av kontroll, trygghet och säkerhet. Detta legitimerar hårdare kontrollåtgärder, som ungdomsfängelser. Analysen visar vidare att dessa två

konstruktioner inte är helt åtskilda. I flera dokument samexisterar vårds- och säkerhetsdiskurser, men där vårdsdiskursen successivt omformuleras till ett verktyg för riskhantering. Detta ligger i linje med Garland (2002), som beskriver hur rehabilitering i den senmoderna kontrollkulturen inte längre är ett mål i sig, utan ett sätt att hantera och kontrollera riskfyllda individer.

Vidare kan den andra frågeställningen besvaras genom att belysa hur legitimeringsprocessen sker genom fyra huvudsakliga mekanismer. För det första legitimeras övergången från vårdinrättningar till ungdomsfängelser genom att barnrättsliga principer ges en ny innebörd. Barnkonventionen framställs inte längre som ett hinder för hårdare åtgärder, utan används istället för att motivera dem. Genom att tolka juridiska begrepp som exempelvis "en sista utväg" på ett flexibelt sätt kan de offentliga dokumenten behålla ett barnrättsligt språk samtidigt som politiken blir mer kontrollinriktad. Detta visar hur politiker, genom sin definitionsmakt (Beck 1992), kan anpassa internationella rättigheter till nationella krav på säkerhet.

För det andra legitimeras skiftet genom en diskursiv omförhandling av barnets identitet. Genom intertextuella kopplingar till polisiära lägesbilder och statistik över organiserad brottslighet, snarare än socialvetenskaplig forskning, konstrueras barnet som en rationell bärare av risk. När unga lagöverträdare beskrivs med begrepp som "samhällsfarliga" framstår vårdinstitutioner som otillräckliga, och utökad kontroll genom ungdomsfängelser blir lättare att motivera. Legitimiteten grundas därmed i behovet av samhällsskydd, där den unga lagöverträdaren placeras utanför den moraliska gemenskapen, vilket ligger i linje med Garlands (2002) beskrivning av en kriminologi av den andre.

För det tredje legitimeras övergången genom att använda institutionella brister som ett argument för en strafflogik. Genom att framställa SiS-hemmens svårigheter som ett misslyckande för vårdperspektivet, presenteras Kriminalvården som den enda lösningen för att garantera samhällsskydd. Denna förskjutning prioriterar administrativ kontroll och kostnadseffektivitet framför sociala mål (Garland 2002). Genom att fokusera på omedelbar riskhantering skapas en institutionell ansvarslöshet (Beck 1992), där staten

kan genomföra radikala förändringar utan att behöva ta ansvar för de långsiktiga konsekvenserna för unga lagöverträdare.

För det fjärde sker det en marginalisering av expertis och barnens röst. Legitimeringen stärks genom att kritiska expertröster, som FN:s barnrättskommitté, avfärdas med hänvisning till att de saknar juridiskt bindande kraft. Samtidigt inkluderas de ungas egna negativa inställning till fängelse endast formellt för att uppfylla delaktighetskrav, men ges ingen faktisk betydelse i beslutsprocessen.

Den tredje frågeställningen besvaras genom att synliggöra att lagförslaget inte uppkommit i ett vakuum utan går att placera i en bredare straffrättslig vändning som präglar svensk kriminalpolitik, där fokus har förskjutits från sociala orsaksförklaringar och rehabilitering till konsekvenser, säkerhet och repressiva åtgärder. Vilket ligger i linje med Anderssons (2002) resonemang om att det var i samband med att behandlingstanken kritiserades för ineffektivitet och bristande rättssäkerhet som politiker fick ett större utrymme att själva definiera brottsproblemet och formulera kriminalpolitiska lösningar.

I de analyserade dokumenten definierar politiska aktörer brottsproblemet utifrån dess konsekvenser för samhällsordningen, samtidigt som brottslighetens bakomliggande orsaker tonas ned. Detta skifte innebär ett avsteg från den nordiska kriminalpolitiska traditionen, som historiskt kännetecknats av låg användning av frihetsberövande, stark tilltro till rehabilitering och ett nära samband mellan välfärds- och kriminalpolitik. Ett barnrättsperspektiv och en rehabiliteringsretorik finns visserligen kvar i dokumenten men ges en underordnad roll i dagens säkerhetslogik (Garland 2002). I linje med Beck (1992) är målet inte längre att åtgärda bakomliggande orsaker till brottslighet som segregation, fattigdom eller bristande välfärd, utan att hantera de akuta risker som anses hota samhällsordningen. Ansvar förskjuts därmed från samhällets institutioner till individen, som framställs som rationell och ansvarig, och ungdomsfängelset blir ett verktyg för riskhantering snarare än rehabilitering (Garland 2002; Beck 1992).

Slutligen illustrerar de diskursiva skillnaderna i hur barnkonventionen tillämpas i SOU

2023:40 och Prop. 2025/26:132 hur kriminalpolitiken formas av politiska maktförhållanden. Vad som räknas som risk och vilka lösningar som framstår som legitima avgörs av vilka aktörer som sitter vid makten. Kriminalpolitiken är därmed inte en neutral respons på brottslighet, utan ett uttryck för politiska och ideologiska prioriteringar (Beck 1992).

6.2 Den mediala debatten

Den mediala debatten är relevant att diskutera i relation till analysens fynd, eftersom den möjliggör en undersökning av huruvida den straffrättsliga vändningen som identifierats i de offentliga dokumenten även återspeglas i traditionell media. Genom en kritisk genomgång av svenska nyhetsartiklar som diskuterar ungdomsfängelser synliggörs en medial debatt med relativt stark konsensus. Av de 17 nyhetsartiklar som vi bedömde vara av relevans för studien, noterade vi endast fem artiklar som antingen förhöll sig neutralt eller kritiskt till lagförslaget. Majoriteten hade alltså en positiv inställning till lagförslaget om ungdomsfängelser.

Till stor del präglas den mediala debatten av en föreställning om att inrättandet av ungdomsfängelser för grov brottslighet kan komma att få positiva konsekvenser, däribland att fängelset gör det svårare för kriminella nätverk att ta kontakt med och rekrytera barn, samt att en säker miljö kan ge barnen möjlighet att återhämta sig från ett tufft kriminellt liv (Aftonbladet 2026). Vidare reflekterar en nyhetsartikel över hur repressiva kriminalpolitiska ståndpunkter inte längre anses vara uteslutande radikal högerpolitik, utan i allt högre grad även kan noteras inom vänsterpolitiken. Som ett exempel lyfts ett citat från Socialdemokraternas partiledare Magdalena Andersson där livstids fängelse för barn som begått mord diskuteras: "Det behövs 'betydligt skärpta straff' sade hon" (Expressen 2023). Detta kan förstås som att den samtida kriminalpolitiken, höger som vänster, allt mer rör sig mot ett konsensus kring en allmänt repressiv straffrätt och strängare bestraffning av unga lagöverträdare.

En av de få kritiskt inriktade nyhetsartiklarna uppmärksammar den allt mer normaliserade repressiva kriminalpolitiken i Sverige som ett problem, genom att dra paralleller mellan Sveriges nuvarande situation och gängkriget i 1990-talets Los

Angeles (Floyd 2025). Floyd (2025) argumenterar för att den avhumanisering av barn med etnisk minoritetsbakgrund som ägde rum i USA under 1990-talet till följd av en moralpanik kring gängkriminalitet, uppvisar likheter med den retorik som präglar svensk kriminalpolitik idag. Som exempel nämns Ulf Kristerssons uttalanden angående ett mordfall: "När statsminister Ulf Kristersson besökte mordplatsen beskrev han i intervjuer de misstänkta attityd som 'djurisk' och 'omänsklig'" (Floyd 2025).

Den mediala moralpaniken kring ungdomsbrottslighet som redogjorts för i litteraturöversikten kan också förekomma i samtida traditionell media. En artikel publicerad i Aftonbladet diskuterar SiS-hemmens historiska utveckling och förespråkar inrättandet av ungdomsfängelser med hänvisning till ett förändrat samhällsklimat: "Men då fanns inte vår tids grova kriminalitet bland barn och ungdomar" (Cantwell 2024). En annan artikel som tar en tydligt positiv ställning i frågan om ungdomsfängelser nämner hur kritiskt läget i Sverige är just nu: "Fram till november i fjol var 94 barn under 15 år misstänkta för inblandning i olika mordplaner i Sverige. Det är tredubbling från året innan" (Expressen 2025). Detta kan kopplas till analysens synliggörande av hur regeringen använder statistik om allvarligt ökande brottsiffror för att generera en mer intensiv rädsla för brott bland allmänheten, vilket i sin tur kan utveckla en bredare acceptans för hårdare straffrättsliga åtgärder. Dessa nyhetsartiklar följer i stor utsträckning den inställning som återfinns i regeringens offentliga dokument, där unga lagöverträdare kopplade till kriminella nätverk framställs som ett allvarligt och växande samhällshot. En kritisk genomgång av traditionell media synliggör hur den straffrättsliga vändningen inte enbart präglar kriminalpolitiska beslut, utan även återspeglas i nyhetsrapporteringen.

6.3 Framtida forskning

Denna studie behandlar det aktuella lagförslaget om inrättandet av ungdomsfängelser i Sverige. Då lagförslaget träder i kraft den 1 juli 2026 är forskning på området ännu mycket begränsad. Vår studie bidrar därför till att fylla denna kunskapslucka genom att belysa hur unga lagöverträdare konstrueras samt hur repressiva åtgärder legitimeras i en samtida kriminalpolitisk kontext. Studiens främsta bidrag till forskningsfältet är

synliggörandet av hur den nordiska välfärdsmodellen numera samexisterar och i hög grad underordnas den repressiva utvecklingen inom straffrätten.

På samma sätt som studiens relevans kan motiveras, kan även dess begränsningar lyftas fram. Eftersom inrättandet av ungdomsfängelser ännu inte trätt i kraft är det inte möjligt att analysera lagens faktiska konsekvenser. Således begränsas denna studie till det diskursiva området. Som lyfts i Expressens artikel skriven av Floyd (2025) kan Sveriges nuvarande kriminalpolitiska situation jämföras med USA:s hantering av gängkriminalitet under 1990-talet. Det kan därför vara av analytiskt intresse för framtida forskning att undersöka denna parallell närmare, exempelvis genom en komparativ studie av USA:s och Sveriges kriminalpolitiska beslut, i syfte att bättre förstå vilka praktiska konsekvenser en repressiv kriminalpolitisk utveckling kan medföra.

Vidare var vår ursprungliga intention att inkludera intersektionella perspektiv såsom etnicitet och genus mer i analysen, i linje med vad tidigare forskning lyfter fram. Men eftersom det insamlade materialet inte fångade dessa dimensioner valde vi att exkludera dem från den slutliga analysen. Framtida forskning bör därför undersöka intersektionella perspektiv i relation till ungdomsfängelser i en svensk kontext.

Referenser

Vetenskapliga artiklar & böcker

- Andersson, R. (2002). *Kriminalpolitikens väsen*. Doktorsavhandling, Stockholm: Stockholms universitet.
- Balvig, F., Gunnlaugsson, H., Jerre, K., Tham, H. & Kinnunen, A. (2015). The public sense of justice in Scandinavia: A study of attitudes towards punishments. *European Journal of Criminology*, 12(3), s. 342-361. DOI:10.1177/1477370815571948
- Beck, U. (1992). *Risk society: towards a new modernity*. London: Sage Publications.
- Bergström, G. & Boréus, K. (2012). Diskursanalys. I Bergström, G. & Boréus, K. (red.) *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. 3 upplagan. Lund: Studentlitteratur. s. 353-415.
- Boréus, K. & Seiler Brylla, C. (2018). Kritisk diskursanalys. I Boréus, K. & Bergström, G. (red.) *Textens mening och makt: Metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. Lund: Studentlitteratur. s. 305-351.
- Bryman, A. (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder*. 3 upplagan. Malmö: Liber.
- Charmaz, K. (2006) *Constructing Grounded Theory: A Practical Guide Through Qualitative Analysis*. London: SAGE.
- Dahlstedt, M. & Lozic, V. (2017). *Problematizing parents: representations of multi-ethnic areas, youth and urban unrest*. I: A. Ålund, C.-U. Schierup & A. Neergaard (red.), *Reimagineering the nation: essays on twenty-first-century Sweden*. Frankfurt am Main: Peter Lang Publishing Group, s. 209-233.
<https://www.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A1527167&dswid=4294>

Demker, M. & Duus-Otterström, G. (2009). Realigning criminal policy: Offender and victim in the Swedish party system over time. *International Review of Sociology*, 19(2), s. 273–296. <https://doi.org/10.1080/03906700902833593>

Enell, S., Andersson Vogel, M., Henriksen, A. K. E., Pösö, T., Honkatukia, P., Mellin-Olsen, B. & Hydle, I. M. (2022). Confinement and restrictive measures against young people in the Nordic countries – a comparative analysis of Denmark, Finland, Norway, and Sweden. *Nordic Journal of Criminology*, 23(2), s. 174–191. <https://doi.org/10.1080/2578983X.2022.2054536>

Garland, D. (2001). *The Culture of Control: Crime and Social Order in Contemporary Society*. Oxford: Oxford University Press.

Garland, D. (2002). *The culture of control: Crime and social order in contemporary society*. Oxford: Oxford University Press. <https://doi-org.ludwig.lub.lu.se/10.1093/acprof:oso/9780199258024.001.0001>

Lindgren, S. (2006). “Ungdomsrån” – uppkomsten av ett begrepp. *Sociologisk Forskning*, 43(2), s. 62-95. <http://www.jstor.org/stable/20853479>

Lowe, J. (2025). A Safer Sweden? A Narrative Analysis of Traveling Crime Stories and the Construction of the Foreign Criminal Other. *Nordic Journal of Criminology*, 26(1), s. 1-23. <https://doi.org/10.18261/njc.26.1.5>

Mattsson, T. & Enell, S. (2023). State Provision of Resilience in Social Compulsory Care: A Vulnerability Analysis of Physical Constraint of Children and Youth Without Consent. *International Journal for the Semiotics of Law*, 36, s. 1529-1545. <https://doi.org/10.1007/s11196-023-09987-w>

Mazzarella, S. R. (2003). *Constructing Youth: Media, Youth, and the Politics of Representation*. I: A. N. Valdivia (red.), *A Companion to Media Studies*. Malden, MA: Blackwell Publishing, s. 227-246. DOI: [10.1002/9780470999066.ch12](https://doi.org/10.1002/9780470999066.ch12)

Nikka, S. (2025). Exploring Punitiveness, Exploiting Proportionality: Discursively Reverse-Engineering Punitive Proportionality as an Approach Towards Contemporary Criminal Law and Criminal Justice Policy. *German Law Journal*, s. 1-22.
doi:10.1017/glj.2025.10174

Nilsson, R. (2009). Creating the Swedish Juvenile Delinquent: criminal policy, science and institutionalization c. 1930–1970. *Scandinavian Journal of History*, 34(4), s. 354-375. DOI:10.1080/03468750903126596

Rennerskog, J. (2023). Children in coercive care as ‘Responsibilized Becomings’: On rights and responsibilization in the Swedish welfare state. *Incarceration: An International Journal of Imprisonment, Detention and Coercive Confinement*, 4.
<https://doi.org/10.1177/26326663231169717>

Rice, O., Gagliardi, S. & Rodriguez Gutierrez, D. (2025). Penal populism and the decline of Nordic exceptionalism in Sweden. I: *Research Handbook on Youth Criminology*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing.
<https://doi.org/10.4337/9781035300754.00027>

Schclarek Mulinari, L. (2024). Sweden’s race to the bottom: Advancing a racial security state. *Race & Class*, 66(3), s. 17-34. <https://doi.org/10.1177/03063968241242743>

Sundhall, J. & Hillén, S. (2024). The Punishable Child in Sweden–The Tidö Agreement from a Children’s Rights Perspective. *Social Sciences*, 13(4), 215.
<https://doi.org/10.3390/socsci13040215>

Swedberg, R. (2012). Theorizing in sociology and social science: turning to the context of discovery. *Theory and Society*, 41(1), s. 1–40.

<https://doi.org/10.1007/s11186-011-9161-5>

Tavory, I. & Timmermans, S. (2014). *Abductive Analysis: Theorizing Qualitative Research*. Chicago: The University of Chicago Press.

Vainik, A.-L. & Kassman, A. (2018). Police-reported school violence among children below the age of criminal responsibility in Sweden – signs of increased sensitivity and segregation? *Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention*, 19(1), s. 61-77. <https://doi.org/10.1080/14043858.2017.1393875>

Lagtext & dokument

Prop. 2025/26:132. *Frihetsberövande påföljder för barn och unga*.

Skr. 2023/24:67. *Motståndskraft och handlingskraft – en nationell strategi mot organiserad brottslighet*.

SOU 2023:40. *Förbättrade möjligheter för barn att utkräva sina rättigheter enligt barnkonventionen*.

SOU 2023:44. *En översyn av regleringen om frihetsberövande påföljder för unga*.

Nyhetsartiklar & webbsidor

Aftonbladet (2025). Lagrådet: Nej till lagförslag om ungdomsfängelse. *Aftonbladet*, 22 december.

<https://www.aftonbladet.se/nyheter/a/d4O48X/lagradet-nej-till-lagforslag-om-ungdomsfangelse>

Aftonbladet (2026). Här skapas de nya barnfängelserna. *Aftonbladet*, 5 januari.

<https://www.aftonbladet.se/nyheter/a/aJ7M6A/har-skapas-de-nya-barnfangelserna>

Cantwell, O. (2024). Väntat med ungdomsvård för mordet på gängledarens mamma. *Aftonbladet*, 8 april.

<https://www.aftonbladet.se/nyheter/kolumnister/a/KnEA0M/oisin-cantwell-vantat-med-ungdomsvard-for-mordet-pa-abdos-mamma>

Expressen (2023). Nej, barn ska inte dömas till livstids fängelse. *Expressen*, 10 oktober.

<https://www.expressen.se/ledare/nej-barn-ska-inte-domas-till-livstids-fangelse/>

Expressen (2024). Farliga unga måste sättas på plats genast. *Expressen*, 8 juli.

<https://www.expressen.se/ledare/farliga-unga-maste-sattas-pa-plats-genast/>

Expressen (2025). 14-åringar som dödar måste bort från gatan. *Expressen*, 29 januari.

<https://www.expressen.se/ledare/14-aringar-som-dodar-maste-bort-fran-gatan/>

Floyd, C. (2025). Inlåsta barn får inte gången att försvinna. *Expressen*, 8 februari.

<https://www.expressen.se/kultur/inlasta-barn-far-inte--gangen-att-forsvinna/>

Karlsson, M.V. (2025). Strömmar: Ingen tänkande människa vill fångsla barn.

Expressen, 7 december.

<https://www.expressen.se/nyheter/politik/strommer-ingen-tankande-manniska-vill-fangs-la-barn/>

Kriminalvården (2026). *Barn- och ungdomsavdelningar*.

<https://www.kriminalvarden.se/aktuellt-och-media/barn--och-ungdomsavdelningar/>

[hämtad: 2026-04-17]

Moreno, F. (2024). Politikern Maria satt på Sis-hem – kräver en ursäkt. *Expressen*, 9 februari.

<https://www.expressen.se/nyheter/sverige/politikern-maria-satt-pa-sis-hem-kraver-en-ur-sakt-/>

Ocast (2025). *Topplista Sveriges största tidningar*. Tillgänglig:

<https://ocast.com/se/toplists/orvesto-konsument-api> [hämtad: 2026-04-14]

Pehrson, J., Nordquist, L., Malm, F. & Mohamsson, S. (2025). DN Debatt. “Även 13-åringar som begår grova brott borde få fängslas”. *Dagens Nyheter*, 4 juni.

<https://www.dn.se/debatt/aven-13-aringar-som-begar-grova-brott-borde-fangslas/>

LUNDS
UNIVERSITET

LUNDS UNIVERSITET

Sociologiska institutionen
Box 114, 221 00 LUND
www.soc.lu.se